

D

ema statuko

bidome, wê parçebûyîna kurdan jî her wisa dom bike û here. Dema tirk û kurd li hev werin, wê yekîtiya kurdan çêbe. Wê yekîtiya kurdan li dora Komara Tirkîyeyê çêbe... Tiştêkî balkêş e, ku kengê PKK agirbest îlan bike, şerekî mezin diqewime, em zaiyateke mezin didin, û gelê tirk tê înfîalê... Tê zanîn; berê jî li Çewlikê (Bîngolê) kemîneke ku zaiyat gelek bûn, gelek şehîd çêbûn, qewimîbû. Û ev bûyer bûbû dawiya agirbestê... Ez vê yekê rast nabînim. Dewlet, bi awayekî fermî agirbestê qebûl neke jî, divê operasyonên xwe rawestîne, alîkariyê bide pêla bayê aştîyê..

Rûpel 8-9

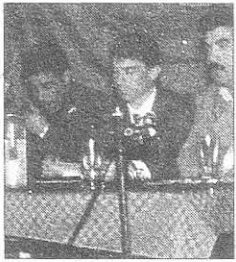
Prof. Mahir Kaynak:

Yekîtiya kurdan jî bo tirkan jî baş e

- ✓ **"Amerîka ji Başûr destvala vegerî", nûçeya** SAMÎ BERBANG *Rûpel 3*
- ✓ **Nivîskarê me** MİRHEM YİĞİT **di nivîsa xwe ya bi navê "Rêxistina polisan dikeve 151 saliya xwe" de, li ser wêfên teşkîlata polisên tirk disekine** *Rûpel 7*
- ✓ **"Ne dereng e!"** OSMAN ÖZÇELİK **bi vî sernavî gazî gel dike û dibêje wan: "Tirsê bişkînin"** *Rûpel 13*

Em Cejna Qurbanê ya xwendevanên xwe pîroz dikin

NAVEROK

1998, wê bibe sala rojnamegeriya kurdan

6

Neynika şaristaniya hemdem ziman e

7

"Ekspresa Aştiyê" ji Stenbolê bi rê ket

11

Ji Xwendevanan

EM li derketina rojnameya me, silav dikin. Em çiqas bêjin, "Hêviya me, vevêqetîna me û we ye" jî, hovîtiya dijmin a li ser çapemeniyê wê bidome. Ji ber vê yekê em ji Azadiya Welat re jî, hêviya domandinê dixwazin.

Em wisa bawer in ku pênuşa Apê Mûsa li erdê namîne û Azadiya Welat, di yekbûn û xurtkirina zimanê me ye neteweyî û rastiya gel de rista xwe ya girîng bilize.

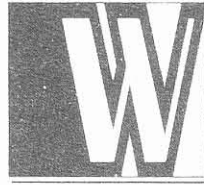
AHMET HÛSEYN MURAT KAYA

Ji mêj ve em li hêviya Azadiya Welat bûn. Girtina "Welatê Me" jî bo zimanê ku dî, çanda kurdî, çapemeniya kurdî kêmasiyêke mezin bû.

Baweriya me ew e ku Azadiya Welat cihê vevêqetîna dagire û Azadiya Welat zexmtir û mezintir derdikeve û belav bibe. Mezinbûn û zexmbûna rojnameya me bi destê me ye. Em rojnameya xwe her dem bikin, bixwînin û bidin xwendin.

Daxwaziyêke me jî we heye ku hûn di rojnameyê de zêdetir li ser ziman û rêzimana kurdî bisekinin, bîryar û lêkolînên ku li ser ziman, rêziman û tîpên kurdî tene dayîn û çêkinin, hingî ji dest we tê, biweşînin...

JÎNDAR Û BÊRÎVAN / ENQERE

Aştîxwaz kî ne, şerxwaz kî ne?

MEHMET GEMSİZ

Li Rojhilata Navîn, gel tî û birçiyê aştîyê ne, hewcedarî jîneke rûmetdar û bi aram in. Ji bo ku bigihîjin wan armancan, jîna xwe jî feda dikin. Ma şoreşgerek wiha negotibû: "Em ji jîyanê bi qasî ku em dikarin di oxira wê de bimirin, hez dikin."

Li vevêqetîna tu gel bi qandî kurdan êş û jan nekîşandiye, wekî wan welatê wan nehatiye parçekirin, wekî wan, malbat jî tê de, ji hev nehatine qetandin. Ji destpêka sedsala 19'an bi vir ve bêrawestan ji bo serbestî û serxwebûna xwe û gelê xwe li hemberî hêzên ku welatê wan vegirtine têdikoşin. Heta, ji bo ku karibin li jîyanê bimînin li ber xwe didin.

Kurdan li başûrê welatê xwe, li rojhilatê welatê xwe û li bakurê welatê xwe li dijî stem, zor û kotekiya dijminên xwe dest avêtin çekê û li wan rabûn.

Tim tê gotin, divê dîsa bê gotin ku gelê kurd her tim jî aştîyê re, ji xweşikahiyê re hebûye û amade bûye. EV yek daye sel-

mandin jî.

Di sala 1993'yan de, PKK'ê ji bo ku meseleya kurdan bi xweşikahî saft bibe, agirbest îlan kir. Lê çî bû? Şerxwaz, di wê demê de jî bi ser gel û gerîla de çûn. Ew kuştin, gund û jîngeh tarûmar kirin. Agirbestê zêde dom nekir, jixwe nikaribû bidomiya. Şer gur bû. Dîsa mirov hatin kuştin, gund hatin valakirin. Siruştê welat hate hilweşandin. PKK'ê dîsa di 15'ê berfanbara 1995'an de agirbest îlan kir. Heta niha, digel operasyonên dewletê, didome. Careke din xuya bû ku kî şer û kî aştîyê dixwaze, hem jî li hemberî raya giştî ya cîhanê.

HADEP'ê di 21'ê avrêlê de li Stenbolê mitîngek pêk anî, bi navê "Mitînga Aştî û Demokrasiyê". Ji 50 hezarî zêdetir aştîxwaz beşdar bûn. Tiştêkî cihêreng ku, digel dayikên gerîla, dayikên leşkeran jî hatibûn û li hemberî şer helwesta xwe dan nîşan. Eynî roj "Trena Aştîyê" ji Stenbolê berê xwe da Amedê. Li Amedê nêzîkî 20 hezarî mirov bi leqayî wan ve

çûn. Polis li seriya 100 kesên ku çûbûn pêşiya aştîxwazan, girtin.

Piştî van gotinan, divê mirov piçekî li ser wesenên aştîxwaz û şerxwazan bisekinin. Ka aştîxwaz bi çî û şerxwaz jî bi çiyên xwe tene nasîn? Hema em bi kurtî dikarin van bibêjin: Aştîxwaz mirovhez in, mafparêz in, hawirparêz in, wekhevîxwaz in. Cudatiyê nakin navbera mirovan ku ew jî çî nijad, ol, ziman û rengî bin. Li hemberî şer in. Ew dizanin ku şer çiqas bêhehm û sotîner e. Aligirên xweşikahiyê ne û baweriya wan ew e ku, her tişt dema bê xwestin, bi diyalogê dikare hel bibe...

Şerxwaz jî li hemberî wan daxwazî û ramanên aştîxwazan in. Çavsoz in, maf, hiqûq û qanûn li cem wan nîn in. Kedxwar û mijok in. Wekî zêlû (zêrû) û qijnikan in; jîna wan bi xwîne ve girêdahiye. Hebûna wan bi talan û kuştinê ye. Her wiha ew daxwaz û ramanên xwe, ne bi xwe, bi kesên din didine kirin. Kesên reben, jar û zizan fişekên tivingên wan in.

Di dawiyê de em vevêqetîna, li aliyekî heqî û li aliyê din jî neheqî, her du li ba hev û li dijî hev in. Pêla aştîxwazan gava ku rabû pêdarê û ew kesên ku bûne peyayên şerxwazan ji wan qetiyar, serfirazî gengaz (mimkun) e.

Êdî kurd gihîştin namûsa xwe

MUHEMED MUHEMED

Namûs; meseleyeke bi taybetî girêdayî mirov e. Ji ber ku, bi mirov re zanebûn, fêmkirin, his û civakî heye. Di sewalan de girêdaneke civatî bi zanistî tune ye, namûs jî bi sewalan re nîn e. Civaka Kurdistanê, gelekî bi namûs û şerefa xwe ve girêdayî maye. Lê çawa ev namûs daye parastin? Hemû namûs û şerefa xwe bi ku ve girê daye? Divê mirov van pirsan baş nas bike û sedemên van jî hev veqetîne. Da ku babetê me baş were nasîn.

Li ba gelê Kurdistanê bi taybetî gava mirov pirsar namûsê dike, di cih de pîrek û malbat tê hişê mirov. Gelê me rûmeta herî mezin ji aliyê namûsê ve dide pîrekê. Lewre vî, ji xwe re her dem li pêş didîtin. Welatekî ku, ji hêla dijminên biyan ve hatibe dagirkirin, sererd û binerd û hemû hebûna wî welatî were talankirin, namûsa wî gelî jî tê qirêjkirin. Mîna gelê kurd ê ku her tiştê wî hatiye dagirkirin.

Bi vî rengî, gelê ku dev ji namûsa rastî berdabû, bes namûs pîreka xwe didît. Çiqas dijmin dihatin Kurdistanê xwe eşkere nêzîkî malbat û pîreka kurdan nedikirin. Lê ji aliyê din ve hemû dewlemendiyên Kurdistanê ji xwe re reş dikirin û dibirin. Gel, li hemberî vevêqetîna dima. Lê belê, ger mirovekî kurd bi pîrekê re biaxiviya an jî lê mêze bikira, dibû sedema kuştina hev û din. Gava leşkerên dijmin qirêjî bi pîreka wan bikira, tu kesî deng nedikir.

Dagirkeran jî lawaziya kurdan baş nas kiribûn, ev lewazbûna kurdan ji xwe re bi kar dianîn. Gel jî bi rastiya

Derketina PKK'ê bi xwe re namûsa netewiyetê derxiste holê. Bi rengekî zanebûn li ser bingeha sosyalîzma zanistî pîrsgirêka doza pîrek û namûsa mezin, bi gelê me da zelalkirin.

namûsê nehisiyabû, ji ber ku bêpêşeng, bêbîrdozî, bêzanebûn û bê yekbûn mabûn. Piştî ku ew qas civaka Kurdistanê ji rastiya namûsê dûr ketibû, kes jî ew qas hatibû biçûkirin. Ji ber vê yekê jî, kesî nikaribû ji bo namûsê ristekî mezin bilîsta. Ji ber ku gelê Kurd jî hemû tiştan bêpar mabûn. Gava gelek bi armançê biçûk ve hatibe girêdan, ew jî biçûk difikire. Wê demê jî li ser berjewendiyê civakê nikare bilind, fireh û tiştên xurt bifikire, û ne jî keç û xortên welat dikarin bi valîniya (wezîfe) mezin, ji demê pêş ve rista xwe bileyzînin.

Derketina PKK'ê bi xwe re namûsa netewiyetê derxiste holê. Di nava gel de tiştên rast û şaş hatin nasîn. Partiyê bi rengekî zanebûn li ser bingeha sosyalîzma zanistî pîrsgirêka doza pîrek û namûsa mezin, bi gelê me da zelalkirin. Bi taybetî kurdan xwedîtî li pîrekê dikir. Lê wan rastî çiqas didan meşandin?

Êdî ew namûs û şerefa ku dagirkeran nîşanî gel dabû û bi gelê me dabû fêrkirin, partî bi bîrdozîya xwe ya şoreşger û mirovatî diyarî gel kir. Her kesî dît ku namûs û şerefa mirov bi çî ve girêdayî ye. Di hundirê demeke kurt de gelê me ew ehleq û namûsa dijmin ya ku bi hezar salan dabû avakirin, xistin bin lîngan. Piştî ku naskirina gel ji têkoşîna neteweyî re çêbû, şerekî gir li hemberî kesaniya xwe da meşandin û hem jî li hemberî dijmin bi kar tîne. Ev

rewş jî, li ber çavan e. Ji ber vê jî, dijmin bi hemû derfet û îmkaneşên xwe (tank, top, çekên giran, şerê taybetî) li dijî gel dide xebitandin. Lê gel qet dev ji welat û çiyayên xwe bernade. Bi neynokan, axa xwe diparêze. Ji ber ku tê gihîşt ku welat namûs e, hebûna wî ye, rakirina ser piyan e, parastin û xelasiya wî bi xwe ye. Dijmin di vir de mirina xwe baş dibîne, her çiqas êrîşê dibê ser kurdan, dest diavêjin namûsa pîrekê, lê gel qet ji berxwedana xwe bi şûn ve venagere.

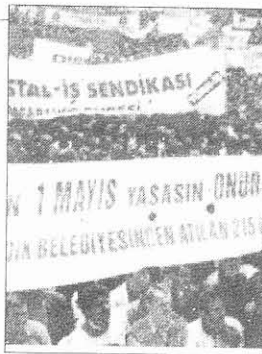
Dagirkeriya KT'ê ya faşîst dixwaze mîna berê lawaziyên kurdan bide xebitandin. Da ku dîsa gelê kurd bide xapandin û ji riya şoreşê veqetîne. Wekî ku rojekê keçeke şoreşger dikeve destê leşkeran, leşkerên faşîst jê re wiha dibêjin: "Ger tu cihê hevalên xwe nîşanî me nedî, emê namûsa te xera bikin" Ew keçika şoreşger bersivê, wiha dide faşîstan: "Namûsa min ne pîrekî ye, namûsa min welat e." Ev berxwedan, qehremanî û egîdiya kurdan dide xuyakirin.

Her ku gel namûsa welat nas bike; bi welatê xwe ve tê girêdan, girêdaneke zanebûn tê afirandin, ev jî, ji azadî û rizgarkirina welatekî serbixwe re dibê bingehêke dîrokî. Bi kurtasî dîrok dide xuyakirin ku, gelê bi namûsa welatê xwe ve girêdayî bimîne wê tim xwedî rûmet û şerefeke giranbuha be, di nav civaka mirovatîyê de.

Li NÇM ya İzmirê çalakiyên çand, huner û ramyarî gur dibin. Roja 20'ê avrêlê bi beşdariya nivîskar û siyasetmedarê kurd Osman Özçelik li ser Cegerxwîn gotûbêjek çêbû. Özçelik da zanîn ku Seyda Cegerxwîn helbestvanekî mezin e. Wî got: "Carinan dema mirov rewşa hin kurdan dibîne, mirov ji kurdbûna xwe şerm dike. Lê dema mirov Cegerxwîn nas dike, mirov bi kurdbûna xwe şanzê dibe."

Dîsa heftiya çûyî, bi beşdariya nûnerê HADEP, ÖDP, EP û SIP'ê polîtîkaya partiyên pêşverû ya çand û hunerê hate nîqaşkirin. Beşdaran nêrînên partiyên pêşkêşî temaşevanan kirin.

Kedkarên Tirkîyê ku rewşa wan a aborî her roj xerabtir dibe, xwe amade dikin ku cejna 1'ê Gulanê bi girseyî pîroz bikin. Li Stenbolê du serlêdanên ji bo pîrozkirinê pêk hatin. Li aliyekî sendikayên wekî Türk-İş, DISK, HAK-İŞ û KESK'ê ji bo cejnê li meydana Kadıköyê pîroz bikin serî li walîtiya Stenbolê dan.

Li aliyê din bi pêşengiya SIP'ê hin kesan ji bo meydana Taksimê ku wekî Meydana 1'ê Gulanê jî tê binavkirin, ji walîtiyê destûr xwestin. Her wiha li gelek bajarên din jî derdorên demokratîk ji bo pîrozkirina 1'ê Gulanê amadekariyê dikin. Tê hêvîkirin ku îsal daxwazên demokratîk û dirûşmeyên ji bo aştiyê derkevin pêş.

NÛÇE

Amerîka ji Başûr destvala vegeerî

Piştî peymanê PKK û PDK'ê, têkiliyên PDK û YNK'ê baştir bûn. Lê ji ber ku hêzên kurd ên başûrî ne bi serê xwe ne, pêkhatina peymanê aştiyê hêsan xuya nake.

Heyeteke Amerîkayê heftiya çûyî li başûrê Kurdistanê bû. Ev heyeta di bin serokatiya Berpirsê Karê Kendavê yê Sekreteriya Karê Derve yê Amerîkayê Robert Deutsch de, li başûrê Kurdistanê ji bo lihevanîyê bi rayedarên PDK û YNK'ê re hevdiîn çêkirin. Lê bêyî ku ew tiştekî bi dest bixe, ji herêma veqetî. Di nava heyeta Amerîkayê de du endamên MÎT'a tirk jî cih girtin.

Li gorî agahiyan, heyetê pêşî roja 23'yê avrêlê li Hewlêrê bi Serokê YNK'ê Celal Telabanî û du re jî li Selahadinê bi Berzanî re hevdiîn çêkirin. Mijarên ku li ser gotûbêjê çêdibin bi taybetî, meseleya kişandina hêzên çekdar ji Hewlêrê û parvekirina pereyên gumrikê ye. Li gorî hin çavkaniyan her sal ji deriyê Xabûrê 70 milyon dolar tê.

Her wiha Tirkîye dixwaze xaleke ewlehiya sînorên xwe jî bixe nava peymanê hêzên kurd. Lê, her du partiyên kurd naxwazin tiştekî wisa di peymanê de cih bigire, ji ber ku xaleke bi vî rengî dibe sedema pevçûnê di navbera wan û PKK'ê de.

Li hemberî daxwaza komara tirk, hêzên kurd diyar kirin ku dema federasyonê demokratîk pêk were wê, hikûmeta federalî karibe ewlehiya sînoran pêk bîne. Gotinên Talebanî yên bi rengê "PKK tevgerê siyasî ye", gelekî deng vedan.

Divê bê zanîn ku tevî Tirkîyê, Kongreya Neteweyî ya Iraqê (INC) jî

federasyonê napejirîne. Ev rêxistin wekî sîwanekê ye ji bo hêzên dijber ên Iraqî. Serokê INC'ê Ahmed Çelebî îdia kir ku, kurd bi serê xwe nikarin biryara tiştekî wisa bidin. Li gorî Çelebî hemû gelê kurd federasyonê dixwaze, anca biryara di vî warî de divê bimîne piştî hilweşandina rejîma Saddam.

Derdorên siyasî wê hewldana Dewletên Yekgirtî yê Amerîkayê (DYA) wekî çalakiyên bi destxistina înisiyatîfa ku piştî civînê Dublinê ji dest çûyî, dinirxînin. Wekî tê zanîn Amerîkayê par nûnerên her du rêxistinên kurd li paytexta Îrlandayê Dublinê civandibûn, lê ev civîn negihîştibûn tu encamê. Wekî sedema sereke ya têkçûna van civînan, Tevgera Brûskî ya ARGK'ê tê nîşandayîn. Li aliyê din helwesta welatên wekî Îran û Sûriyê jî, çavên PDK û YNK'ê tirsand.

Piştî van civînan, Îranê dest bi çalakiyan kiribû. Her çiqas çalakiyên Îranê di navbera her du hêzan de peymanê pêk neanibe jî, bandora vî welatî li ser başûrê Kurdistanê zêde bûye. Li gorî îdiayan peyman ku di navbera PKK û PDK'ê çêbû jî, bi xebatên peywirdarê taybet ê Serokwezîrê Îranê Haşimî Rafsanjanî û Aga Mohammed çêbûye.

Tevî ku PDK jî tirsê Tirkîyê hebûna peymanê bi PKK'ê re napejirîne jî, ew dide zanîn ku naxwaze ji bo berjewendiyên Tirkîyê bi PKK'ê şer bike. Lewma jî hem PDK, hem jî YNK "Emê PKK'ê bi riya diyalogê ji herêma

Serokê YNK'ê Celal Telabanî û Robert Deutsch, bi hev re tene dîtin.

derxin", dibêjin. Li gorî çavdêriyan, Amerîka jî ev yek pejirandiyê.

Li aliyê din gelek bawer nakin ku wê kes karibe PKK'ê ji başûrê Kurdistanê derxe, ji ber ku wê êdî li herêma cihê xwe qewî kiriye. Bi awayê ku tê gotin, di peymanê de PDK'ê rê daye PKK'ê ku, li herêma di bin kontrola wê de du bargehên leşkerî ava bike.

Di polîtîkaya Tirkîyê de, ya li ser vî mijarê, aloziyek xwe dide der. Li aliyekî dixwazin hêzên kurd bi Saddam re li hev bîne; wekî ku xwe nêzî dewletên herêmê dike nîşan dide, li aliyê din li hemberî welatên ereb diçe bi Îsrailê peymanan çêdike. Di polîtîkaya dewleta tirk de tiştê diyar, nexwestina statuyeke ji bo kurdan e. Di vî warî de gelekî hişk e. Serokê artêşa tirk yê "kevn" Doğan Güreş, dide zanîn ku wan di MGK'ê de biryar standiyê, heke Kurdistanê ava bibe, ewê bi şer ji holê rakin.

Dewleta tirk li hemberî PKK'ê hêviya xwe bi tunekirina statûya başûrê Kurdistanê ve girê daye. Ev bi plana Serokê DSP'ê Ecevit zêdetir eşkere bû. Ecevit dixwaze ku kurdan ji nû ve bixe bin desthilatdariya Saddam. Ji Wezîrê Berevaniyê Altan Sungurlu bigire ta Serokê Artêşê yê "kevn" Doğan Güreş gelek rayedarên dewleta tirk dixwazin PDK û YNK bi Saddam re li hev bê. Lê niha her du hêz jî didin zanîn ku, ewê bi Saddam re li hev neyên. Serokwezî-

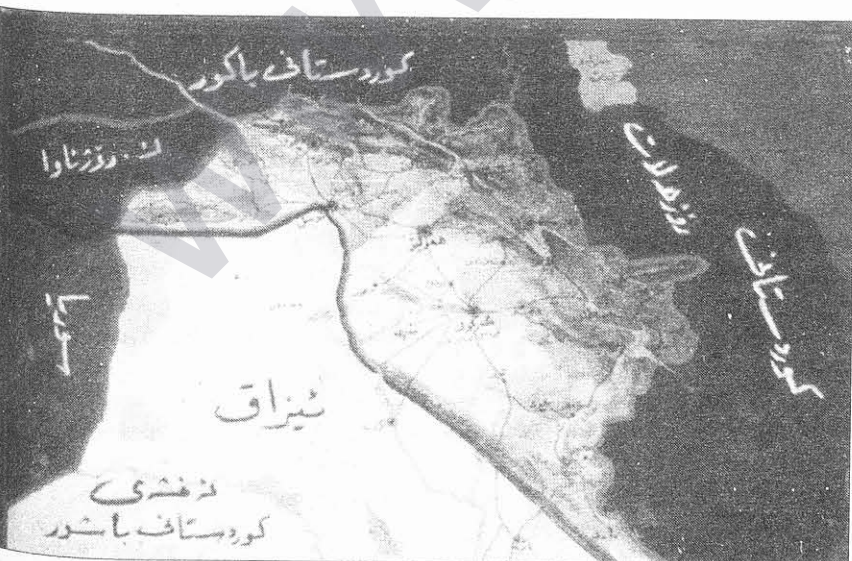
rê Hikûmeta Federal Kosret Resûl, diyar kir ku bi faşistekî wekî Saddam bawerî nayê.

Rewşa ku niha hêzên başûrî tê de ne, gelekî balkêş e. Piştî peymanê PKK û PDK'ê, têkiliyên PDK û YNK'ê baştir bûn. Yanê ji bo yekîtiya neteweyî merc baş bûn. Lê ji ber ku hêzên kurd ên başûrî ne bi serê xwe ne, pêkhatina peymanê aştiyê hêsan xuya nake. Hêzên derveyî her yek dixwaze li gorî berjewendiyên xwe, xalekê bixe nava wê peymanê. Yanê Amerîka wan bi aliyeke ve, Tirkîye bi aliyeke ve û Îran-Sûriyê bi aliyeke ve dikîşîne.

Berî ku heyeta Amerîkayê here herêmê, weşana Kongreya Neteweyî ya Iraqê El Mutabar dabû zanîn ku, YNK û PDK'ê li ser hin xalan li hev kirine. Di weşana INC'ê de jî hatibû gotin ku her du hêzan ev xal pejirandin: Şerê ku bi navgînên ragihandinê (radyo, televîzyon, kovar, rojname) tê kirin, wê bê rawestandî; her du alî wê dîlên di destê xwe de berdin; wê dawiyê li girtina endamên hev bînin û wê çûn-hatina di navbera herêmên di bin destê her du alîyan de, serbest be.

Lê dîsa jî heyeta Amerîkayê nikaribû peymanê bi wan bide îmzekirin. Li gorî agahiyan parvekirina pereyan û helwesta li hemberî PKK'ê li ber wan bûne asteng.

SAMÎ BERBANG

Nexşeya Kurdistanê

Eşq li Kurdistanê

dest pê dike (2)

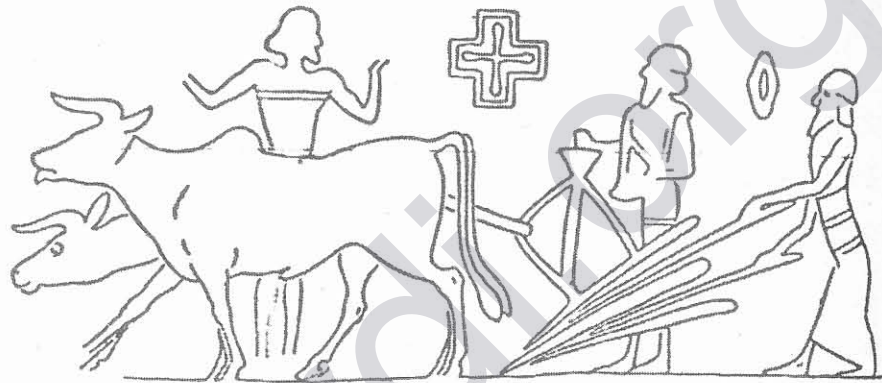
GÜRDAL AKSOY

Li ser vê bingehê, mirov dikare, der barê fitkirina Şeytan a ji bo daxwarina sêvê bi Hawayê de, şiroveyeke cinsî bike. Jixwe wisa jî hatiye kirin; her wiha, di Tevratê de jî tê gotin ku, piştî ku Hawa ji bo dinyayê hate birêkirin, wê serê mar biperçiqîne, ev yek jî aliyê hin kesan ve mîna ku mar, yanê Şeytên doza bavîtiyê li zarokên Hawayê kiribe, tê şirovekirin(15). Çunkî mar, dîsa jî aliyê hin kesan ve xoşewîstê (yar) Hawayê yê yekemîn û bavê kurê wê Kabil e(16). Li gorî Tevratê, piştî ku Adem û Hawa sêvê dixwin, bi tazîbûn û cinsiyeta xwe dihesin. Li ser pêşniyaza mar, ji ber ku pêşî Hawa ji sêvê xwariye, pêşî ew bi cinsiyeta xwe dihesê. Ji ber vê yekê jî, mirov dikare bifikire ku mar agahiya cinsiyetê daye Hawayê(17).

Dara sêvê, ji ber ku tevî cinsiyetê, jiyane jî îfade dike, bixwazî nexwazî, zayîn û hemlemayîne jî tîne bîra insanan. Li gorî ku Frazer diyar dike, Kirgizên Reş jî, jinên hişk (ne zayok, kısır) ji bo ku bi hemle bimînin (yanê zarokan bînin), bi serê xwe li bin dareke sêvê,

kê dareke pîroz ji xwe re cil û berg çêdikin, bawer dikirin ku ev dar wê wan ji talûkeyên ku di dema welidandinê de derkeve pêşiya wan, biparêze. Çîroka Letoyê ku di dema welidandina Apollon û Artemis de, xwepêçandina li dara palmiye û dara zeytûnê an jî du darên defneyê, belkî jî li baweriya yewnanan a di hêskirina welidandinê de tesîra daran îşaret dike(20).

Dîsa, li hin herêmên dinyayê, li giyayan bi çavê jinên bi hemle dihat nihêrtin. Frazer, bi vê yekê re eleqedar mînanan dide. Ez zen dikim ku, rolên bi vî rengî yên giyayan, ji ber ku giya sîmgeyêke makxwedayan a ku jê tê hezkirin e. Bi rastî jî dar, li vê derê ji ber ku tê maneya jiyane jî, ew jî, eynî mîna mar ku jiyane, zayîn û bereketê îfade dike, sîmgeyêke populer a makxwedayê bû. Belkî jî ji ber vê yekê, ev her du hêmanên sembolîk (mar û giya/dar) hema di her gotegotê de bi hev re cih digirin. Bi taybetî giyayê jiyane an jî dara jiyane hema bêje bêmardîhat tesewûrkirin. Mesela Gilgameş, çawa giyayê jiyane dîtiye nedîtiye, marekî ew zeft kiriye û reviyaye. Di mîtolojiyê de gelek caran li motîfên bi vî ren-

Sehneya ajotina zeviyê. Ew ji muhreke gilower a ku ji Nîppurê derketiye, hatiye wergirtin. Ew niha li University Museumê ye.

ristana sedirê, mîna cihê ku xweda Iştar (Sumer. Inanna) lê dijî, bi mane ye(23). Li ser sembolîzekerina makxwedayê bi mar û giyayan, em mînakekê bidin ku ev bi mijara me ve jî gelek girêdayî ye. Li Babilê di taswîrkirina pêşîn a Iştarê de (Sumer. Inanna), Iştar, bi mar, çiçekên bi gupik û çîmenên zirav û dirêj hatiye nîşandayîn. Heta Iştar, wekî marekî ku xwe li qurnê darê pêçandiye, hatiye taswîrkirin. Li gorî ku James Hall jî diyar dike, ev, dû re di mîtolojiya Îbraniyan de bûye marê baxê îrem (bexçeyê cenetê) (24). Em wisa zen dikin ku di destana kurdan a Memê Alan de jî, sêv di maneya nemir de ye. Di destanê de, Xoce Xizir sêvek daye yek ji sê birayên kurd ku li hev rûniştine û digirin, da ku wan teskîn bike(25).

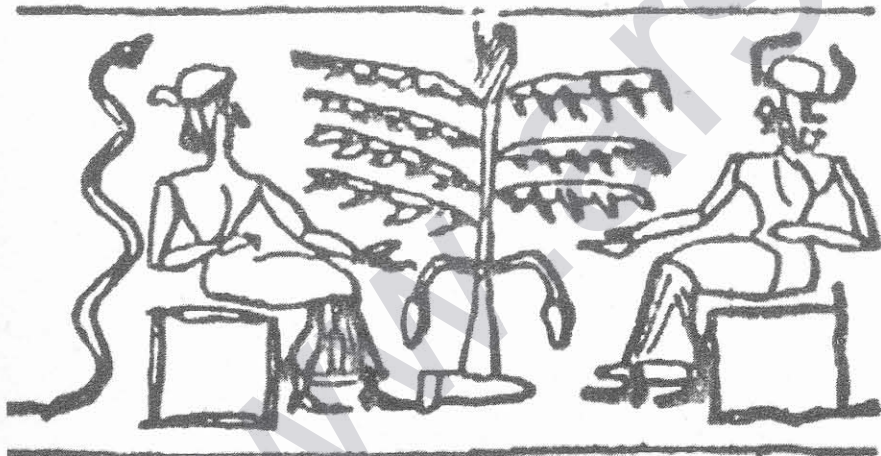
Sêv wekî fêkiyekî ku kêfa Iştar jê re tê, derbas dibe. Iştar wekî marê baxê îrem tê binavkirin û tê qebûlkirin ku xwedaya eşqê ye. Mesela, di duayeke Babilan de ev tişt balê dikişîne: “Jina herî bedew, eşq afirand! Iştara ku kêfa wê gelek ji hinar û sêvê re dihat, arzû afirand!”(26). Jixwe, di Sumeran de sêv mîna fêkiyekî pîroz dihat zanîn. Di şîreke Sumeran de ev rastî bi vî awayî hatiye diyarkirin: “Dara sêvê piştî ku çiçek vedike, piştî ku fêkiyê wê tê ditin/ Fêkiyê wê ancax layiqî xemilandina perestgehên yezdanan e”(27).

Li vir, divê ez qala wê figurasyona ku di muhira Sumeran kevn de ye bikim û ew figurasyon wekî sembola gotegota ji bihuştê qewirandina Adem û Hawa tê binavkirin. Ev teorî, ji aliyê George Smith (The Chaldean Account of Genesis, 1876) û Stephen Langdon (Semitic Mythology, rpl.179) ve tê bipêşvebirin, lê, ji aliyê Joachim Menant (Rescherches sur la gylique orientale, beş.I, rpl.189-91) û Ward (The Seal Cylinders of Western Asia, rpl.138-9)

ve jî, hatiye redkirin(28). Fikra Joseph Campbel jî wisa ye: Ew muhira Sumeran kevn, “mîna ku hin zanyar zen dikin, ne şiroveyeke Sumeran a windayî ya gunehên Adem û Hawa ye”(29).

Li gorî Kitêba Pîroz, Adem û Hawa piştî ku ji fêkiyê wê dara ku tê gotin dara agahiyê û ebediyetê ye dixwin, êdî digihîjin zanebûna ferqiyeta baş û xerabiyê. Li gorî min, divê mirov jî vê, bi taybetî gihîştina wan a ferqiyeta (di navbera insanan de) xweşik û nexweşikbûnê fêm bike. Çunkî, jixwe beriya medeniyetê jî, hin nirxên insanan hebûn û bi xwezayî ev jî li ser baş û nebaşbûnê bûn. Jixwe di dîroka olan (dîn) de baş her tim xweşik, xerab jî her tim nexweşik hatine qebûlkirin. Adem û Hawa bi xwarina sêvê, ji aliyekî ve gihîştine xwenaskirina mulkbûyî û ji ber vê yekê jî li gorî gotegotê jî cara pêşîn tazîbûna xwe ferq kirine. Li vê derê, heke em îfadeya John Berger bipejîrin, em dikarin bibêjin ku, esas Adem û Hawa hevûdin ne tazî, belkî bi awayekî ‘nu’ dîtine. Çunkî tazîbûn, li gorî Berger xwebûna insan e; ‘nu’bûn jî ji kesên din re tazî xuyabûn e, yanê ne fikirîna xwebûna insan e. Ji bo ku wicûd bibê ‘nu’, divê wekî nesne were dîtîn(30).

Li gorî vê ferqîtiyê, Adem û Hawa dema xwe ‘nu’ dibînin, bi nuxumandinê cinsiyetiya xwe kêr zêde vedîşêrin. Bi şeklê ku di gotegotê de dibore, pelên hejîran datînin ser organên xwe yên cinsî (ne belî ye çawa) û xwe dinuxumînin. Ji ber vê, bi awayekî sembolîk, Adem û Hawa cara yekemîn bi veşartîna wicûdên xwe, xwe nependî dikin û tova eşqê jî ku çeşneke fetîşizma mulkzanîne ye, diavêjin. Belê bi rastî jî, perdeya bedena mulkbûyî, ku bi xwe jî mulk e amadekarê hêmaneke eşqê ye; ew hêman jî sir e. Çunkî cil, bi vî awa-

Muhra Sumeran kevn.

xwe li erdê digindirandin(18). Dîsa li gorî ku em ji Frazer hîn dibin, hem li Swêdê hem jî li Afrîkayê, hêza ku welidandina jinan hêsan dikir, bi darê ve dihat girêdan(19). “Li hin herêmên Swêdê, berê nêzîkî her “çiftlikê”, “barträd” an jî dareke parêzger (ixlamûr, benav an jî dara reş) hebû. Tu kesî nikaribû ji pelekî vê dara pîroz hil bike, xesarek ku lê bihata kirin, bi bêyomî an jî bi nexweşîne dihat cezakirin. Jinên bi hemle ji bo ku bi rihefî bikaribin biwelidînin, çepilên xwe li darê dipêçan. Li herêma Kongoyê di hin qebîleyên reşikan de jinên bi hemle, ji qali-

gî mirov rast tê. Dara sêvê, li vê derê tevî ku dara jiyane jî îfade dike, divê mirov peywendiya mar û dara sêvê jî fêm bike. Mesela gelê Cermen ê kevn, bi wê dara jiyane ku aîdê jina xwedê Bragi xweda Iduna bû û ji aliyê ejdirhayekî ve dihat parastin, diperisi(21). Dihat bawerkirin ku, ev sêv ciwantiyêke ebedî didin Aesirê. Grekan jî, bawer dikir ku dara sêv a ku li bexçeya Hesperidesê ye, ji aliyê ejdirhayekî ve tê parastin(22). Dîsa di destana Gilgameşê de, behsa Humbabayê ku parêzgerê daristanên sediran û mîna mehlûqatekî dêv e, tê kirin. Destnîşankirina vê da-

yi rê li ber dîtina rastiya li ber çavan digire û şûra me, şûra me ya li ser cinsiyetê şêlo dike. Ev rewş, hinekî jî xizmeta jihevderxistina xweşikbûn û nexweşikbûnê dike. Li vê derê, ez mecbûr im ku vê nota enteresan diyar bikim: "Milekî ola Hindi Ceyni, Dicembera, ewqas li dijî mulkiyetê ye ku, endamên vî olî mulkbûneke di radeya (derece) veşartina cihên edeb û heyâ bi paçikekî de jî, qedexa kirine. Alîgirên vê mezhebê, dûrî cih û warên dêmanî, li daristanan çip û tazî dijîn"(31).

Adem û Hawa, wekî me berê jî gotibû, şexsiyetên sembolîk ên civakên ku wan pêşî dest bi çandiniyê kirine ne. Ji ber wê yekê, mirov dikare bibêje ku ev şexsiyetên mîtolojîk, esas insanên Neolîtîk (Çaxa Kevirê Nû) an jî dewra tarîxî ku mîna Dewra Kevirê Cîlakirî jî tê zanîn, sembolîze dikin. Di Dewra Kevirê Cîlakirî de rûdana pişeya çolan-gî (dokumacılık), li vê derê, hinek jî li naveroka gotegotê tê(32). Lewre, ji wê dewra tarîxî û pê ve, cilên ku ji hirî û ji kitanê çêbûne, bi dawikên (etek) ji pelan an jî bi cilên ji çermê çêbûne re ketine pêşbaziyê (33), mulkiyetbûna wicûd û zêdebûna nuxamtinê di eynî demê de pêk hatiye.

Gelo, sedema nuxumandinê, mîna ku di gotegotê de tê eşkerekirin, hesta şermkirinê ye, an jî ji sermayê xweparastinê? Li ser vê mijarê fikirên cihê cihê hene. Li gorî Will Durant, "Wisa dixuye ku, di destpêkê de cil, di cihê xweparastina ji sermayê, an jî nuxamtina cihê edeb û heyayê de, wekî çeşneke xemlê, astengiyê li ber tîkiliya cinsî an jî ji bo zêdekirina cazîbeyê hatiye bikaranîn. Cimbriyan, bi awayekî tazî bi taxokan li ser berfê xwe dişemi-

D i Pîgmeyên Afrikaya Navîn de, hem mêr hem jî jin, li malên xwe yên li daristanê tazî dijiyan, lê li ber kesên biyan, xwe hinekî dinuxumandin. Buşmenên Afrikaya Başûr jî, bi parçeyekî çermîn, ji xeynî nuxumandina paşiya xwe, tazî digeriyan.

andin. Dilê Darwin bi Feugian'an dişewite, ji bo xweparastina ji sermayê paçikekî sor dide yekî; xwecihî jî, wî paçikî tavilê dike parçeyên piçû piçû û li hevalên xwe belav dike û tev jî wan paçikan ji bo xemlê bi kar tinîn"(34).

Di kitêba Westermarck a bi navê "Însan Evlîlîgînin Tarihi" (Dîroka Zewaca Mirovan) de tê nivîsandin ku, di gelek civakên hovebar de jin û mêr şilf û tazî bûne. Hin qebileyên ku bicil bûne jî, bi hin baweriyên ve girêdayî ne. Mesela, di qebileyê Kamerûnê ya Balî û di hin qebileyên din de, mêr, bi baweriyên ku çavên xerab (evil eye), dibin sebaba ji mîrtiyê ketinê, xwe dinuxumandin(35). Di hin qebileyên de jî, jinên zewicî xwe dinuxumandin, jinên ezeb (nezewicî) jî bi temamî tazî bûn(36).

Xwenuxumandina jinên zewicî carina piştî ku nuxuriyê (zarokê pêşîn) xwe diwelidandin, pêk dihat(37). Sebaba vê jî, her hal xwe li hemberî talûkeyên hêzên di ser xwezayê re parastin, yanê ji bo ku tu zerar di dema hemlebûn û welidandinê de negihîje wan, bû(38). Li gorî ku Westermarck diyar dike, di herêmên bakur ên Kalîforniyayê de, hem mêr hem jî jin tazî bûn. Di nav Mîwokan de, jin û mêrên di her temenî de bi temamî tazî bûn(39). Dîsa, hin gelên ku

di Okyanûsyaya Pasîfik de jiyane, hin qebileyên li Borneo û Sumatrayê, li nêzikî "Împaratoriya Sîamê" gelê Jaraî û di nav Nagayên Assamê de, her du cins jî an bi temamî tazî bûn an jî xwe gelekî hindik dinuxumandin(40). Di Pîgmeyên Afrikaya Navîn de, hem mêr hem jî jin, li malên xwe yên li daristanê tazî dijiyan, lê li ber kesên biyan, xwe hinekî dinuxumandin. Buşmenên Afrikaya Başûr jî, bi parçeyekî çermîn, ji xeynî nuxumandina paşiya xwe, tazî digeriyan(41). Piştî ku me ev mînak dan, Westermarck dibêje, tevî ku hovebarên tazî ji nuxumandinê şerm dikirin, hovebarên bikinc jî şerm nedikirin ku xwe tazî nîşan bidin(42).

ÇAVKANÎ

15. Robert Graves, *The Greek Myths*, ji Cild.I guhestin: Reşit Ergener, *Anatariçalar Diyarı Anadolu*, (Stenbol, 1988), rpl.49-50
16. Barbara Walker, *The Woman's Encyclopedia of Myths and Secrets*, ji rpl.905 guhestin: Ergener, rpl.50
17. Ergener, rpl.49
18. James G. Frazer, *Altın Dal, Dinin ve Folklorun Kökleri*, wergera tirkî: Mehmet H. Doğan, Cild.I, (Stenbol, 1991), rpl.77-8
19. Ibid. Idem.
20. Ibid. Idem.
21. George Lechler, *The Tree of Life in*

Indo-European and Islamic Cultures, Ars Islamica, Cild.IV, MCMXXXVII, rpl.370

22. Ibid. Idem.

23. S.H. Hooke, *Ortadoğu Mitolojisi*, wergera tirkî: Alaeddin Şenel, (Enqere, 1991), rpl.53

24. G. Aksoy, *berhema nav bihurî (bnb)*, rpl.156

25. Memê Alan Destani, wergera tirkî: Baran, (Stenbol, 1979), ji rpl.222 guhestin: B.Aksoy, *Çağdaş Bilimlerin Işığında Nuh'un Gemisi ve Tufan*, (Enqere, 1987), rpl.73

26. Jean Bottero, *Herşey Babil'de Başladı*, G.Duby (Berh.), *Batı'da Aşk ve Cinsellik*, wergera tirkî: Ayşen Gür, (Stenbol, 1992), rpl.22

27. S.N. Kramer, *Tarih Sumer'de Başlar*, wergera tirkî: M.I. Çığ, (Enqere, 1990), rpl.279

28. Joseph Campbell, *Batı Mitolojisi, Tanrının Maskeleri*, wergera tirkî: Kudret Emiroğlu, (Enqere, 1992), rpl.438

29. Ibid., rpl.17

30. John Berger, *Görme Biçimleri*, wergera tirkî: Yurdanur Salman, (Stenbol, Kewçer 1990), rpl.54

31. Faik Bulut, *Tarikat Sermayesinin Yükselişi*, (Enqere, 1995)

32. Evelyn Reed, Cild.I, rpl.161

33. Ibid. Idem.

34. Will Durant, *Medeniyetin Temelleri*, wergera tirkî: Nejat Muallimoğlu, (Stenbol, 1978), rpl.160

35. Edward Westermarck, *The History of Human Marriage*, Cild.I, (London, 1925), rpl.536

36. Ibid., rpl.537

37. Ibid. Idem.

38. Ibid., rpl.538

39. Ibid., rpl.540-1

40. Ibid., rpl.542

41. Ibid., rpl.543

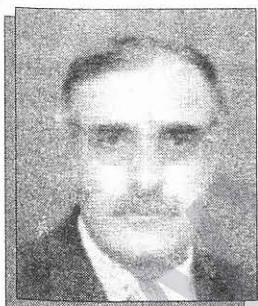
42. Ibid., rpl.569

Wê bidome

Wergera: NUR-HAYAT

Zanîngeha Kurdistanê: Medrese (3)

CELALETTİN YÖYLER

Bandora medreseyê bi rewşa xwe ya erênî (pozîtîf) li ser parastin û pêşvebirina zimanê kurdî xwediyê pareke gelekî bi nîrx û hêja ye. Lewre medrese di piranî û giraniya Kurdistanê de bi zimanê kurdî dersên xwe dane meşandin û tîkiliyên xwe yên di warê çand û wêjeyê de bi gelê kurd re xurt kirine. Ango medreseyê bi hezaran wêjevan û wêjenas ji nav perwerdehiya xwe derxistine û pêşkêşî gelê kurd kirine. Bi vê çand û wêjeya pir giranbuha re zimanê gelê kurd hatiye parastin û xurtkirin.

Lê, bi rastî gava ku em baş li dîroka medreseyê ya kevn û nû binihêrin, emê bikaribin bizanibin ku medreseyê bi şanzafî û bi serbilindî wêjevanên wekî Ehmedê Xanî û Ehmedê Cizîrî. (Melayê Cizîrî) û baz û şer û pilingên wêjezan û helbestzanên li

ser rîya tîkoşîn û rizgarkirina welatê "Medya" Cegerxwînê Hesarî derxistiyê ser rûyê vê qadê. Ev zanyar bi tenê ne helbestvan in, zana û pispor in, di bireke şaxên zanyariyê de wekî çawa ku mirov li dîwana Melayê Cizîrî dinêre, mirov di nav wê dîwanê de birek şaxên zanistiyê dibîne. Ji aliyekî ve mele, ji zanista astronomiyê diaxive, li aliyekî din, ji zanista yekîtiya heyînan (wehdetil wicûd) ê diaxive.

Wekî Melayê Cizîrî, Seydayê Cegerxwîn jî di nav helbestên xwe de geh qala welat û neteweyê û gelperweriyê dike, geh jî qala zanista diyalektîkê û zanistên din dike.

Seydayê Xanî jî ne ku bi tenê wêjezan e, gelnas û gelperwer û olzan e jî. Ango ew kesên ku ji medreseyên Kurdistanê derketine û mintehî bûne, pirên wan xwenas û hozanên gel in û gelperwer û welatparêz in. Bi van rengdêrên xwe yên birêz û rûmet, bûne piştevan û parêzvanê çand û huner û wêje û zimanê kurdî. Ev a ku em dibêjin bandora medreseya Kurdistanê bi rewşa xwe ya erênî ji bo parastin û bihêzkirina zimanê kurdî. Hem jî em dikarin bibêjin ku gelê kurd pir deyndar e ji bo medreseyên xwe. Hingê dikare wî deynê medreseya xwe, bide. Gere di pêşerojê de

dîsa wekî heyamên berê, li medreseya xwe xwedî derkeve.

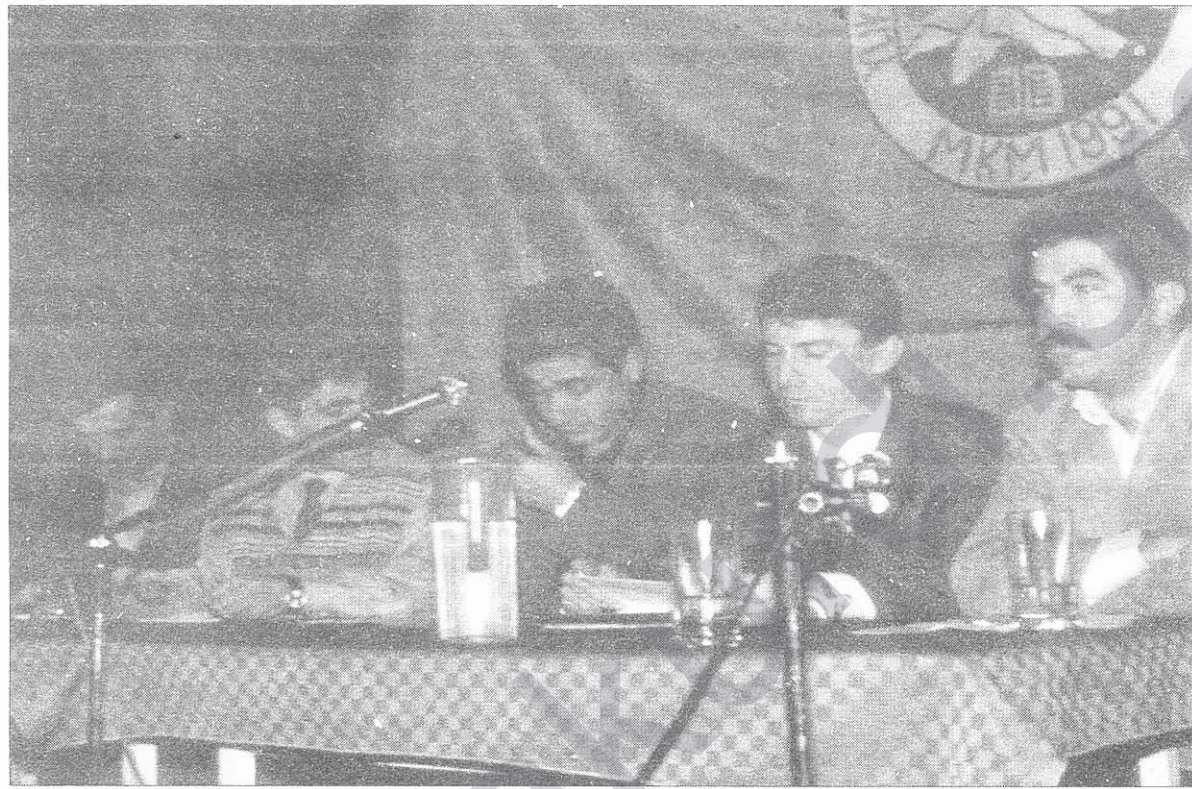
Ronakbîrên ku ji medreseyê derketine û mintehî bûne, pirên wan bandora xwe ya pir hêza li ser parastina çand, huner û wêjeya kurdî hiştine. Wekî çawa ku em dibînin bi sedan ronakbîrên medreseyê bi pênuşên xwe yên zêrîn û birûmet nivîsên xwe yên bi zimanê kurdî pêşkêşî gelê kurd kirine. Hinek ji wan ronakbîran bi zimanê kurdî yê wêjeyî, edebî berhem dane.

Hinekên wan jî li ser şaxên cur bi cur ên zanistê, xebatên xwe dane meşandin. Vê xebatê bi sedan sal bandora xwe ya erênî daye ser parastin û lipeymayîna zimanê gelê kurd. Bi wêjeyî û zanistî, ronakbîrên vê zanîngehê bi xebatên xwe yên birêz û birûmet bûne çira û ronahî ji bo nîrx û şopên gelêrî yên gelê Kurdistanê. Emê ji berhemên van ronakbîran hin nimûneyan di rojên pêş de bînin rojevê û binirxînin. Ji bo ku gelê me van ronakbîran û berhemên wan ji nêzik ve binase û bizanibe ku bi rastî ew ronakbîrên zanîngeha Kurdistanê ne; berhem û xebatên xwe yên pir giranbuha ji bo gelê xwe bexişandine û bi rêz û rûmet koç kirine.

1998, wê bibe sala

rojnamegeriya kurdan

Li ser salvegera Rojnameya Kurdistan, ku destpêka weşana wê, di nav çapemeniya kurdan de wekî "Rojnamegeriya Kurdan" tê pîrozkirin, li NÇM'ê di 22'yê avrêlê de panelek çêbû. Beşdaran pêşniyaz kirin ku sala 1998'an ji ber ku dibe sedsaliya rojnamegeriya kurdan, bila wekî sala rojnamegeriya kurdan bê îlankirin.

Ji aliyê çepê ve; Süleyman Çevik, Hayrettin Çelik, Nijad Yaruk, Yakup Karademir û Mehmet Gemsiz

Li ser salvegera rojnameya Kurdistan, ku destpêka weşana wê, di nav çapemeniya kurdan de wekî "Rojnamegeriya Kurdan" tê pîrozkirin, li NÇM'ê di 22'yê avrêlê de panelek çêbû. Panel di bin Rêveberiya rojnamevan Nijad Yaruk û bi beşdariya çar rojnamevanên kurdan de çêbû. Ji rojnameya Demokrasiyê Hayrettin Çelik, ji kovara Nûbiharê Süleyman Çevik, ji kovara Armancê Yakup Karademir û Gerînendeyê Weşanê yê rojnameya me Mehmet Gemsiz beşdar bûn.

Panelîst, li ser dîroka rojnamegeriya kurdan û pirsgrêkê û astengiyên li pêşiya çapemeniya kurdan sekinîn. Her wiha pêşniyaz kirin ku bila sala 1998 wekî sala rojnamegeriya kurdan bê îlankirin.

Di tûra yekemîn de panelîst li ser dîroka rojnamegeriya kurdî û di tûra duyemîn de jî, li ser pirsgrêkê çapemeniya kurd sekinîn û ji bo çareserkirina pirsgrêkan pêşniyazên xwe pêşkêş kirin.

Rêveberê panelê rojnamevan Nijad Yaruk, beriya ku panel dest pê bike, "Ez dixwazim rexne li Latîf Epözdemir û Ahmet Zeki Okçuoğlu bikim, ku ji bo beşdarbûna panelê soz dabûn, lê bêsebeb û bêagahî beşdar nebûn. Di ser de jî, nûnerê Ronahiyê Epözdemir got: 'Agahîya min ji amadekirina panelê çênebûye...' , got. Piştî vê gotinê, panelê bi axaftina Süleyman Çevik dest pê kir.

Süleyman Çevik got, ku di nav kurdan de edebiyata devkî, ya zargotinî ji

edebiyata nivîskî bêhtir bi pêş ve çûye, û ev jî bûye sebaba windabûna gelek tiştên me. Süleyman Çevik êşkere kir ku dîroka kurdan jî bi vî rengî, ji aliyê neyarên kurdan û biyaniyan ve hatiye nivîsandin û ev jî bûye sebabe gelek çewtîyan. Nûnerê Nûbiharê Çevik pişt re jî wiha dom kir:

"Nivîs, parastina ziman û edebiyatê ye.. Rojname û kovarên kurdî kêmtir in. Alfabeyên cur bi cur li pêşiya me astengên mezin derdixin. Em ji pêşveçûnê zimanê xwe bêagah dimînin. Mîletek ku wekî kurdan, ev çend qîmetên xwe winda kiribe, tune ye... Dîsa jî, çapemeniyê hinek tiştên kurdan parastine. Rojnameya Kurdistan 31 hejmar derketiye, lê mecbûr maye ku şêş caran cihê xwe biguherîne..."

Piştî axaftina Süleyman Çevik, rojnamevan Yakup Karademir axivî. Karademir jî got ku li ser rojnamegerî û dîroka kurdan kêmtir çavkanî hene, li başûrê Kurdistanê di gelek waran de xebat û lêkolîn çêbûne, ji ber ku berhemên wan bi alfabeya erebî hatine nivîsandin, kesên ku bi wê alfabe yê nizanin, nikarin bi hêsanî jê îstîfade bikin. Û li gotinê xwe ev zêde kirin:

"Li bakurê Kurdistanê di vî warê de tu pêşveçûn çênebûne, ev cara yekemîn e ku li ser rojnamegeriya kurdî, bi zimanê kurdî panelek çêdibe. Lê, di sedsala bîstan de, pêşveçûn çêbûne û tesîra xwe li çapemeniyê jî kirine, mixabin piştî şikestina tevgerên siyasî, çapemenî jî bi temamî ji holê rabûye. Dema li başûrê welat perwerdehî dest pê dike, Atatürk ji rêvebiran dixwaze ku bi za-

ravayê soranî perwerdehiyê bikin, ji bo ku tesîr li kurdên Bakur neke."

Bi dû axaftina Yakup Karademir re, Mehmet Gemsiz axivî. Gerînendeyê Weşanê yê rojnameya me Mehmet Gemsiz jî, di axaftina xwe de, li ser dîroka rojnamegeriya kurdan sekinî û got ku hîmê rojnamegeriya kurdan li biyaniyê hatiye vedan û îro jî ev rewş didome, ji ber vê jî, mirov rojnamegeriya kurdan dikare wekî "Rojnamegeriya li sîrgûnê" bi nav bike.

Mehmet Gemsiz diyar kir ku bi awayekî giştî, rojname û weşanên kurdan ji aliyê sazî, rêxistin û tevgerên siyasî ve hatine derxistin û îro jî ev rewş didome. Her wiha daxuyand ku temenê wan weşanan zêde ne dirêj bûye. Mehmet Gemsiz piştî ku li ser kar û xebata Bedirxaniyan ya di warê çapemeniyê de sekinî, "Malbata Bedirxaniyan hem hîmê rojnamegeriya kurdî ya bi tîpên erebî û hem jî ya bi tîpên latînî danîne" got, rexneyekê xwe yê di warê rojnamegeriya kurdî de jî wiha anî ziman:

"Rojname û weşanên kurdan, xwerû bi zimanê kurdî derneketine û di gel zimanê xwe, cih dane zimanên din jî... îro jî ev kevneşop didome û rojnameyên kurdan, wekî "Ronahî" di gel zimanê tirkî, cih didine zimanê kurdî jî..."

Piştî wî jî, ji rojnameya Demokrasiyê Hayrettin Çelik dest bi axaftinê kir. Çelik piştî ku "Ez di rojnameyê kurdan de, xebata çapemeniyê dikim, lê ne bi zimanê xwe, bi tirkî..." got, li ser pirsgrêkê çapemeniya kurdan ên bi tirkî sekinî. Hayrettin Çelik got ku di

rojnameya hefteyî Yeni Ülkeyê de dest bi rojnamevaniyê kiriye û ji ber ku rojnameyên hefteyî xwendevanan têr nakin, piştî demekê dest bi haziriya derxistina rojnameya Özgür Gündemê kirine. Çelik, di pey de jî ev gotin:

"Çapemeniyê li Kurdistanê dereng dest pê kiriye û tevgera kemalîstan, bi her awayî dibe destpêka qirkirina kurdan. Dibe destpêka qirkirina çand, huner û ziman..."

Di tûra duyemîn de, panelîst li ser pirsgrêkê aborî, yên belavkirinê sekinîn û xwestin ku di navbera rojname û kovarên kurdan de têkiliyên baş çêbin, danûstandinên wan xurt bibin. Ji xwendevanan jî xwestin ku ne tenê weşanên ji aliyê siyasî ve nêzîkî xwe, her wiha çî weşanên kurdî hebin, lê xwedî derkevin, bikin, bixwînin...

Pişt re jî, li ser sala 1998'an ku wê bibe sedsaliya rojnamegeriya kurdan sekinîn, ji bo ku haziriyên baş çêbin gotin ku divê ji vê gavê ve dest bi xebatê bêkin û sala 1998 wekî sala rojnamegeriya kurdan were îlankirin, ew sal bi konferans û gelek çalakîyên cur bi cur bê pîrozkirin. Ev pêşniyaz jî aliyê hemû panelîstan ve hat pejirandin.

Li ser pirsê guhdarekî, panelîst dîtinê xwe yên der heqê MED TV de anîn ziman û tevan jî got ku MED TV ji bo pêşvebirina ziman îmkanekê mezin e, lê bi taybetî Süleyman Çevik û Yakup Karademir televîzyonê rexne kirin ji ber ku programên bi tirkî jî diweşîne.

R. DILOVAN

● 3.5.1973

Komunistê kurd Avni Gököğlü dema ku ji Filistinê vedigeriya Tirkiyeyê, ji aliyê leşkerên Tirkiyeyê ve hate kuştin.

● 30.4.1975

Hêzên şoreşger ên vietnamî paytexta Vietnamê Başûr Saygôn bi dest xistin. Piştî berxwedaneke dirêj, li hemberî hêzên dagirker ên amerîkî, hêzên Vietkong ku bi rêberiya Partiya Karker a Vietnamê şer dikirin, parçeyê başûr ê welatê xwe rizgar kirin û bi temamî gihîştin serxwebûna xwe. Di vî şerî de 1.3 milyon û nîv kes ji gelê Vietnamê, canê xwe dan.

● 1'ê Gulanê

Di pîrozkirina 1977'an de, li Stenbolê li Meydana Taksimê, hêzên kontrayî êriş birin ser 5 hezar kedkarên ku cejna xwe pîroz dikirin. Di vê gulebaranê de 37 kedkar hatin kuştin, bi sedan kes jî birîndar bûn. Faîl hê jî nehatine girtin.

● 2.5.1983

Li başûrê Kurdistanê Mehmet Karasungur û Ibrahim Bilgin ji aliyê hêzên YNK'ê ve hatin kuştin. Ev her du kes, ji bo ku di navbera her du hêzên Başûr PDK û YNK'ê de aşî çêbe navbertiyê dikirin.

AWIR

Neynika şaristaniya hemdem ziman e

**Di kurmancî de nêr û mêtî
û hin peyv notr in,
lê di soranî de nêr û mêtî tune,
di zazakî de jî peyv
bi temamî nêr û mê ne.**

ma parçe bû? Heke dewletek ji nijadekî tenê pêk nehatibe û hûn bixwazin wê dewletê bidine jiyandin, hewce ye hûn zimanê nijadên dinê qedexê bikin, ango dewleta osmaniyan jî, ji ber zimanê gelên din qedexê nekir parçe bû."

Feqî Huseyn li ser malbatên zimanan sekinî û diyar kir ku çar malbatên bingehîn ên zimên hene: 1) Îndo-Ewrûpî (Nêr-mêtî û tewangên tê de hene), 2) Çîn-Tîbet, 3) Ural-Altay (bi paşgiran peyv tene çêkirin) 4) Bantu (tewangbar e).

Li ser malbata zimanê Îndo-Ewrûpî jî Sağniç ev agahî dan. Malbata Îndo-Ewrûpî 6 şaxên wê hene:

1. Sanskrîfî. (Bi vî zimani li Hindîstan, li hin cihê Pakistanê tê axaftin.)
2. Aryanî an jî arî (kurd, fars, belûcî ...)
3. Latîfî (Italî, bizansî ...)
4. Germanî (Anglo-sakson...)
5. Silavî (ûris, bulgar, hîrvat...)
6. Grekî (ev jî ji malbata Îndo-Ewrûpî ye lewre pir cihêreng e ku îro yewnan pê xeber didin. Ev ziman zimanekî navneteweyî ye, heke peyvên yewnanî ji nav zimanê dinê derkeve wê zimanê pir gelan seqet bimîne.)

Di gelek şaxên zanyariyê; di felsefe, sosyolojî û matematîkê de zimanê yewnanî tê bikaranîn. Di kurdî de jî peyvên ku cihê peyvên girekî bîrgirin hene, lê pir hindik tene zanîn.

Hüseyin Sağniç der barê awayê çêbûna peyvên de jî peyvî û li ser lêkolînên ku der barê zaravayên kurdî kirine ev agahî dan. Zaravayên kurdî de yê wekî kurmançiya jorîn, kurmançiya xwarê (soranî), kirdkî (zazakî), hene. Her wiha di kurmançî de nêr û mêtî di temamî peyvên de tune, hin peyv notr in, lê di soranî de nêr û mêtî tune, di zazakî de jî peyv bi temamî nêr û mê ne.

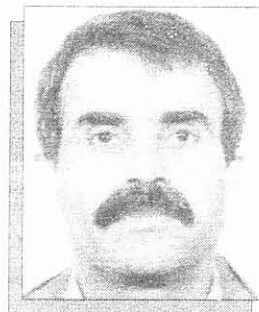
Feqî Huseyn bi temamî, bi zaravayê kurdî kurmançî axivî û got: "Mîrov ku bibêje ez kurdî xeber didim ew xelet e, ji ber ku kurmançî jî zaravayekî kurdî ye."

Di dawiyê de jî diyar kir ku, wê her tim sempozyûmên li ser zimanê kurdî ji aliyê Enstîtuya kurdî ve bî çêkirin.

METİN AKSOY

ÇAVDÊRÎ

MÎRHEM YİĞİT

**Rêxistina polîsan
dikeve 151 saliya xwe**

Berî bi çendekê dewleta tirk salvegera damezirandina rêxistina polîsên Tirkiyeyê pîroz kir. Teşkilata polîsan dikeve 151 saliya xwe û ev 151 sal in ku polîs û emniyeta tirk xwedî rêxistin e. Dewleta tirk ne bi forma îro be jî, ji dewletên kevn e û ji 1000 salî û bi vir de û hê berêtir jî dewleteke militarîst û polîsî ye.

Giş dewletên ku li ser bingeha talankirin û malxerabkirina gelên din ava dibin, piştî xwe didin militarîzmê û îstixbarateke xurt. Artêşa tirk jî ev li dora 700 salî ye ku heye. Tarîxa artêş, militarîzm û sistema îstixbarata tirk, tarîxa dagirkirin, hilweşandin û agirpêvekirina welatên cur bi cur, welatên Rohhilata Navîn, Balkan û "ji Çînê heta bi Derya Adriyatîkê" ye. Giş gelên li nav Derya Adriyatîkê û Çînê, ji ereban bigire heta bi farisan, ji ermen û asûriyan bigire heta bi kurdan, ji Yemenê heta bi Bakurê Afrîkayê, yewnan, bulgar û giş gelên nîvgirava Balkanê tev zilma leşker û polîsên tirk û pêşiyên wan dinasin.

Gava behsa leşker û polîsên tirk dibe, tevzînok ji laşê wan hildikişin û li ser vê zordariyê bi dehan serpehatî û çîrok hene. Ez di dawiya payîza 1969'an de, du mehane li paytexta Bulgarîstanê, li Sofiyayê mam. Di vê navê de min hin tirkên bulgar û hin kesên bulgarî nas kirin. Her wiha min bi zimanê tirkî jî çend kitêb peyde kirin. Di nav van kitêban de kitêbeke nivîskar û helbestvanê bulgarî Xirîstof Botef jî hebû. Kitêb ji meqaleyên kurt û roj-namevaniyê hatibû pê. Giş meqale li ser îşkenceyên polîs û hovîtiya ordiya tirk bûn. Di vê dema dumehtî de, min dît ku hema bibêje, giş mirovên bulgarî navê bajarê Amedê nas dikin. Ji ber ku giş girtî û sirgûniyên wan ên siyasî ji aliyê dewleta osmanî ve li Amedê dihatin komkirin.

Li ser qirkirin û şapelêkirinên dewleta osmanî û tirk gelek kitêb hatine nivîsandin û fîlm hatine çêkirin. Kitêbek ji van jî kitêba Jan Arnauld e, ku li ser qetlîama Girava Çixosê ye. Ev qetlîam û weşet di sala 1822'an de li Yewnanîstanê qewimiye.

Gelekî balkêş e ku ev çend sal in dewleta salvegera damezrandina teşkilata polîsan bi helehela û fexfexeke gelekî mezin pîroz dîke. Reklam û mesrefên mezin tene kirin, şevên şahiyê tene li darxistin û radyo, televîzyon û çapemeniya tirk her tiştî dîke da ku polîsan wekî melayîketan bide nasandin. Pir hewl dide ku polîsan di çavên xelkê de şîrîn û bêguneh bike û xwînêrîjî û qesabiya vê teşkilatê veşêre.

Şik tê de tune ku polîsên tirk ji xedartirîn û barbarîrîn polîsên dinyayê ne. Xedarî û zilma polîsan, bi taybetî gelê kurd û mirovên bajarên mezin ên mîna Stenbolê û Enqere û deverên din, dinasin û bi çavên serê xwe dibînin. Xelk dizane bê polîs çendî dilkevir û bêmirwet in, çendî dijminê fikirkirina azad û serbixwe ne û heta niha çend caran li Kurdistanê û li bajarên mîna Stenbolê kerxa laşan rakitiye. Serokpolîs û kevnawaliyên Kurdistanê û parlementerên îro Ünal Erkan, Nejdît Menzîr, Mehmet Ağar û Hayrî Kozakçioğlu çend qatîl in ku Gestapo jî nikare avê li destên wan bike û ew jî dê heta heta mîna Hîttler, Görîng û giş şefên SS'an bi lanet bêne bibîranîn.

Navdariya polîsên tirk biracêwiyên Erkan û Menzîr ne kêman caran bala rejîsor û hunermendên ewrûpî jî kişandiyê û di fîlmên mîna Midnight Ekspres (Trena Nîvêşevê) de bûye dabaş. Amnesty, Rêxistina Lêborîn û Efûkirên Cîhanî jî heta niha di raporên xwe de çend caran cihêkî xurt daye eseq û binçokirinên polîsên tirk. Dewlet pereyekî mezin dide polîsan û ji bo ku hejmara polîsan zêde bike pir dixebite. Nûnerên dewletê, rojname û çapemeniya tirk çî dikin, bila bikin û çî dibêjin bi kêfa xwe ne; ew nikare îmajê li ser polîsên tirk; çî li derve û çî li hundir çêbûye, rake.

Siyasetvan Mahir Kaynak li ser rewşa gelê kurd û tirk axivî:

Yekîtiya kurdan ji bo selametiya tirkan jî baş e

Mahir Kaynak xwediyê şexsiyeteke rengîn e û bi teoriyên xwe yên der barê siyasetê de navdar e. Gelek kes bi gumanî nêzîkahî tê û bi ramanên wî didin. Tezên wî yên li ser helkirina meseleya kurdan jî zehf balkêş û cihêreng in. RAHMÎ BATUR **li ser van mijaran pê re peyivî.**

Bi taybetî kurd, lê tirk jî, ji wan kesên ku di nav îstixbaratê de cih digirin direvin, xwe ji wan diparêzin... Yên ku siyaseta dewletê ya fermî herî bi hişkahi didine meşandin, ew tene zanîn. Lê çawa ku tê xuyan hûn aştîyê dixwazin, hûn çawa gihîştine vê merhaleyê, an jî hûn ji berê ve jî wiha bûn?

● Ez ji berê ve wiha bûm.. Ji parçebûna osmaniyan komareke nû derket û ev komar, ya wan hemû kesên ku lê dijîn, kes nikare bibêje ev komar a min bi tenê ye. Ez çiqas dikarim bibêjim ev komar a min e, divê her kurdek jî bikaribe vî tiştî bibêje û mafên xwe baparêze.

Divê em guh bidine dengên wan, daxwazên wan. Û ez dibînim ku daxwazên wan ne di eleyhê me de ne; fikir û daxwazê ku Tirkiyeyê diparêze, mezinbûn û xurtbûna wê bike armanc ez çawa dikarim li dij derkevim! Ku min bidîta kurd li pey tunebûna me ne, ezê jî li dijî wan derketama, lê ez tiştêkî wisa nabînim... Ez daxwazên wan ji bo selametiya me jî baş dibînim, çima li dijî vê dozê derkevim?..

Yanê, dema ku ez aştî û demokrasiyê dixwazim, parastina kurd, tirk, an jî nizanîm ya kê nakim, ez parastina komarê dikim. Ji ber ku ez ji nav dewletê tîm, wê wextê ez wezîfeya xwe dikim...

Madem wiha ye; ji bo çî dewlet wezîfeya xwe nake?

● Ramana wan a ji bo ewlekarî û yekîtiya Tirkiyeyê, ji raman û dîtinên min cudatir in, ew ji aliyên domkirina îdeolojiya fermî ne û dibêjin wê ev, dewletê ji talûkeyan biparêze. Ez ne wisa difikirim. Belkî ev îdeolojiya fermî di demekê de, ji bo çareserkirina pirsgirêkan bi kêr hatibe, lê ez dibêjim tiştên ku berê rast bûn, dibe ku vê gavê ne rast bin. Nêrîna me ya fermî îro, ne ji bo selametiya me ye, ez selametiya Tirkiyeyê îro di xeta ku ez dişopînim de, dibînim...

Ez wan kesên ku dewletê îdare dikin

nîyetxerab nabînim, ji parçebûnê zêde ditirsîn û ez ne bawer im ku ev hesasiyeta wan ji bo me, ji bo Tirkiyeyê baş be.

Ev ne wekî hesasiyatekê tê xuyan, ji ber ku piraniya wan li gorî tê xuyan, wekî we difikirin..

● Ez vê jî bibêjim; ev hesasiyeta wan ji aliyê hinek hêzên biyan ve jî tê mezinkirin, dibêjin ku "hûn mafên kurdan bidine wan, wê ji we veqetin" lê ez dibêjim parçebûna me, ji wan re ne xem e, xema wan menfaeta wan e... Ewrûpa dixwaze ku Tirkiye di şêklê xwe yê îro de bimîne, xwe dirêjî derdora xwe neke, eleqeya xwe bi kesî re neyîne, lê ez dibêjim tesîreke me ya dirokî li ser Rojhilata Navîn heye. Divê bi kurd û tirkê vî welaatî ve, em li herêmê roleke baş bilîzin. Pirsgirêkên Rojhilata Navîn ne bêtir tirkan, ne jî bêyî kurdan çareser dibin. Yekîtiya, me biçûk nake, wê mezin bike, lê ku em ji hev veqetin tesîra me wê dakeve sifirê...

Berî demekê dewletê dest bi operasyonê dorfireh kir û ev operasyon di demeke ku Serokwezîr Mesut Yılmaz behsa çareserkirina pirsgirêka kurd û rewşandina vî şerî dikir de, dest pê kir, çima?

● Tiştêkî balkêş e, ku kengê PKK agirbest îlan bike, şerekî mezin diqewime, em zaiyateke mezin didin, û gelê tirk tê înfialê... Tê zanîn; berê jî li Çewlikê (Bingolê) kemîneke ku zaiyat gelek bûn, gelek şehîd çêbûn, qewimibû. Û ev bûyer bûbû dawîya agirbestê...

Ez vê yekê rast nabînim. Dewlet, bi awayekî fermî agirbestê qebûl neke jî, divê operasyonên xwe rawestîne, alîkariyê bide pêla bayê aştîyê.. Em dibînin, hinek hêzên ku aştîyê naxwazin, bi van livbaziyan xwe, peşk li nêzîkahiyên aşîxwazî didin...

Operasyon her tim çêdibûn, lê hejmar raserî sedan nedihat telafûzkirin... Baş e, çima di demeke wiha de, hejmarê zêde didin?

● Ez jî wê îşaret dikim; di agirbesta berê de jî, ev tişt qewimibû, dîsa wekî berê çêbû... Hinek hêz ji bo ku aştîyê xera bikin, çî ji destê wan tê, dikin. Ez nikarim bibêjim dewlet bi qest û zanîn vê dike, ji ber ku agahiya me bi rastiya vî karî nîn e. Tenê dikarim bibêjim, ev tişt ne rast e, xerab e...

Hûn dewletê baş dinasin; li gorî we, ji bo vî welaatî îro talûkeya herî mezin kî ye, çî ye?

● Li gorî min, talûkeya herî mezin ev şerê navbera tirk û kurdan e. Hinek talûkeyên ji derve jî hene, ji ber ku em li ser erdekî stratejîk in, gelek hêz dixwazin me li gorî daxwazên xwe bidine meşandin, ev tiştêkî normal e, lê talûkeya mezin ev şer e... Divê, muheqeq dawîya vî şerî were. Ez ji berê ve dibêjim; di navbera tirk û kurdan de, tiştêkî ku li serê li hev nekin nîn e. Ez ne bawer im ku pirsgirêkên di navbera me de gelek mezin bin. Û bawer nakim ku dewleteke ji Tirkiyeyê cuda, li gorî menfaeta kurdan be.. Hedef û armanca her du gelan yek in. Ne tirk û ne jî kurd, çareserkirineke ku zirar bide wan, wê qebûl nekin... Divê kurd bikaribin bi hêsanî nasnameya xwe ya neteweyî û kultura xwe biparêzin, li pêşîya wan divê tu asteng neyê derxistin. Divê îdeolojiya fermî bi awayekî wisa bê guherandin ku mafên her du gelan jî biparêze û zirarê nede kesî...

Çawa ku tê zanîn; Turgut Özal dixwest ku bi başûr û bakurê Kurdistanê re federasyonêkê çêke, lê negihîşt vî miraza xwe! Li gorî we, di şertên îro de tiştêkî wisa mimkun e?

● Agahiya min bi wê projeyê heye, pê dizanim, lê di şertên îro de, di demeke kurt de ev pêk nayê. Ji berê ve li hemberî vê, tezeke min a alternatîf heye, ez dixwazim tekrar bikim:

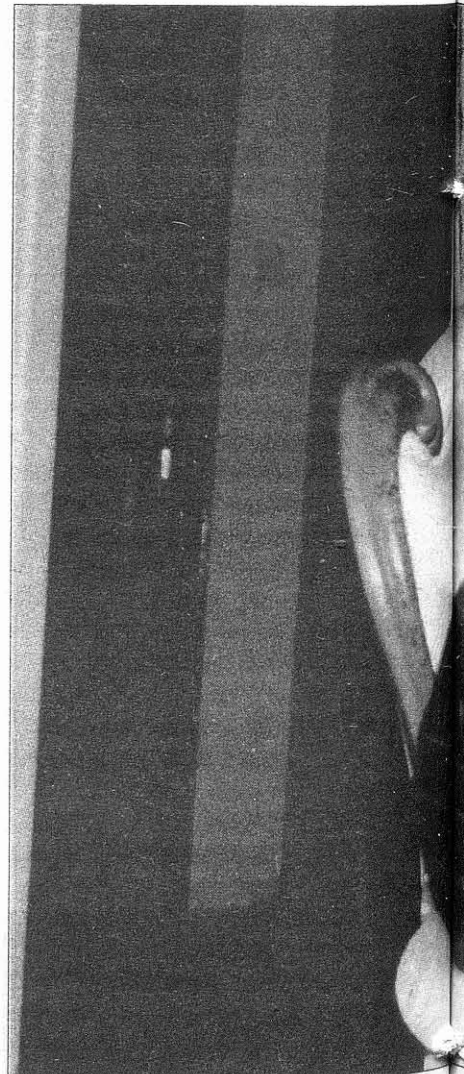
Divê li bakurê Iraqê dewleteke kurd bê avakirin. Di serî de, divê tîkiliyên vî dewletê bi Tirkiyeyê re ne bi şêklê federasyonî be, lê divê Tirkiye ji her aliyê ve vî dewletê hîmaye bike, biparêze.. Di şertên îro de, ev daxwaz, daxwaza herî maqûl û realist e... Bi beşdariya hinek bajarên kurdan ên di nav sînorên Tirkiyeyê de, avakirina federasyonêkê gelek zehmet e. Lê ku li wir dewleteke kurdan ava bibe û Tirkiye jî tîkiliyên xwe bi wê dewletê re xurt bike, wê di nav siyaseta dinyayê de, mirov bikaribe biparêze, ev ji bo çareserkirinê şeweyeke baş e...

Baş e, heta Tirkiye pirsgirêka di nav xwe de çareser neke, bi kurdên bakur re li hev neyê, dikare vê yekê bibe serî?

● Na, nikare... Ji bo ku bikaribe li bakurê Iraqê serfiraz be, divê berî her tiştî Tirkiye bi kurdên di nav xwe de li hev were. Ku hebûna kurdan qebûl neke, wê bi çî awayî bikaribe, bi wan re tîkiliyên baş çêke? Jixwe, nêzîkahiya Tirkiyeyê ya îro, çareserkirineke bi vî rengî li derveyî îmkanan dihêle.

Îro tu ji kê bipirsî, dibêjin ev şer tu pirsgirêkê çareser nake, divê em bi şeweyeke din nêzîk bibin, lê şer jî her dom dike... Yên ku vî şerî didine meşandin kî ne?

● Mirov nikare bersiva pirsê "Kî ne?" bide, lê li gorî nêrîna min ku di navbera tirk û kurdan de aştî çêbe, wê ev dewlet gelekî bi hêz û xurt bibe, ev tişt jî, li hesabê hinek hêzan nayê. Û ji ber vî jî naxwazin ku îhtilafa di navbera me de xelas bibe... Lewre, aştî wê vî komarê di herêma Rojhilata Navîn de

bike dewleteke bihêz û xwedî bandor. Û aşti di navbera her du gelan de wê nebe sebebê ji hev dûrbûnê, veqetandinê, wê wan bêhtir nêzikî hev bike. Lê mixabin ku îdeolojiya dewletê ya fermî, rê nade fêmkirina vê ramanê.

Dewlemendên Tirkiyeyê di bin du seriyan de, li dijî hev siyasetê didine meşandin; li aliyekî Sabancı, li aliyê din jî Koç.. Û ev dubendî tesîra xwe li vî şerî jî dike. Ji xeynî van her du aliyên, hinek hêzên din jî hene gelo?

● Tabî, di qedera vî şerî de hêzên siyaset û sermayedar roleke mezin dilîzin, lê ev rola wan, tesîra wan jî, ne bêşnor e, ji ber ku di meseleyên wiha de hêzên dinyayê yên mezin jî, muheqeq mudaxale dikin, alî digirin, tesîrê lê dikin... Yanê herikîna vê meseleyê em nikarin tenê bi hêzên vî welatî ve girê bidin, tesîra derve jî heye... Îro du hêz hene ku dixwazin me bi aliyê xwe ve bikişînin: Amerîka û Ewropa.. Amerîka di Rojhilata Navîn de dixwaze bi Tirkiyeyê re îtifaqê çêke û Tirkiye li herêmê, di bin kontrola wê de bibe dewleteke xurt û bihêz, ji bo ku menfaetên xwe yên vê herêmê biparêze. Li aliyê din Ewropa jî, ji bicîhbûna Amerîkayê ya li Rojhilata Navîn aciz e, vê naxwaze. Ew dualîbûna ku hûn dibêjin jî, ji vir derdikeve.

Tirkiye ji van her du aliyên mecbûr e ji xwe re aliyekî biecibîne. An bi awayê daxwaza ku Ecevit serî dikişîne; wê bibêjin bila statuko dewam bike, berdîn, bila bi Saddam re rûnin, yekîtîya erd xera nebe; yanê bila kurd werine perçiqandin... Ev jî şeweyeke çareserkerinê ye, lê ez bawer nakim ku ev çare

li gorî daxwaz û menfaetên Tirkiyeyê be, ez dibêjim hedefeke Tirkiyeyê ji bo Iraqê û yekîtîya erdê Iraqê gerek e tune be, gerek e daxwaz û armanca me parastina mafên kurdan be, ku di nav vî welatî de hemwelatîyên me yên kurd gelek in. Divê em dostaniya kurdan deynin pêşîya xwe, ne dostaniya Iraqê. Ev ji bo selametiya me jî baş e...

Mirov dikare wê gavê bibêje dewlet di nava xwe de xwedî yekîtîyê ye?

● Na, pirsgirêk jî, ji vir derdikevin... Ew hêzên ku dewletê temsîl dikin yekbûna, di fikrekê de bûna, çareserkerina pirsgirêkê jî, wê êdî hêsan bûya. Ji du siyasetan meyê yek heta dawiyê bipa-

Dema statuko bidome, wê parçebûyîna kurdan jî her wisa dom bike û here. Kurd bi alîkariya Tirkiyeyê wê bikaribin yekîtîya xwe çêkin. Dema tirk û kurd li hev werin, wê yekîtîya kurdan çêbe. Wê yekîtîya kurdan li dora Komara Tirkiyeyê çêbe...

rasta û rast-nerast em dê bigihîstana encamekê. Lê di nav rêveberên Tirkiyeyê de cudabûnên ramanî yên cidî hene..

Dewletê navê komarê li xwe kiriye, lê çawa ku tê xuyan hê jî, ji mantiqê eşîrî derbas nebûye, li bûyeran wekî eşîran nêzikahî dike..

● Rast e... Gelek caran ne wekî dewlet, wekî eşîran li bûyeran, li hiqûqê nêzikahiyê dike, em hemû dibînin.. Dema ew hiqûqê bînpê dikin, dibêjin: "Tu dê ji bo hiqûqê Tirkiyeyê bipelişî-

nî! Ji bo me hiqûq girîng e, an Tirkiye! Em ji bo selametiya welat hiqûqê bînpê dikin!.."

Mantiqê wan ev e.. Lê em jî vê dibêjin:

"Hûn bi vê rê, ji bo selametiya welat xizmetê nakin, bi vî awayî hûn Tirkiyeyê bêhêz û taqet dixin.. Ku hûn riayetî hiqûqê bikin, wê Tirkiye bêhtir xurt û bihêz bibe".

Lê li pişt vê siyasetê jî, dîsa hinek hêzên biyan û ne diyar hene... Yanê hinek hêz, bi navê aqilmendiyê dixwazin ku em hiqûqê bînpê bikin û bêhêz bikevin.. Dîsa hinek rêveberên me jî, bi wan bawer dikin, bi vî awayî tene xapandin.

bike.

Dibe ku Tirkiye tevî Yekîtîya Ewropîyan bibe, lê ez dibêjim ku tevî bibe, wê bandora me ya li ser Rojhilata Navîn were şikandin. Her ku here, wê di bin kontrola ewropîyan de bêhêz bibe, di dawiyê de jî Tirkiye wê bipelişe, yekîtî xera bibe...

Li hemberî vê, Tirkiye dikare di eksena Amerîka û Rûsyayê de li herêmê bihêz û qudret be, ev ji bo selametiya me çêtir e.. Ez di vê eksenê de Tirkiyeyêke wiha xeyal dikim:

Tirkiye bi kurdan re li hev hatiye, armanca xwe û wan kiriye yek, dubendîya di navbera xwe de berteref kiriye û yekîtîya kurdan jî çêbûye.. Û her ku diçe li herêmê bûye xwediyê bandoreke serbixwe.

Armanca û hedef ji bo min ev e... Dibe ku yên fikra min diparêzin, serfiraz nebin, li ser Tirkiyeyê tesîra ewropîyan jî ne hindik e.. Ji vê gavê ve, nediyar e ku wê kî serfiraz bibe...

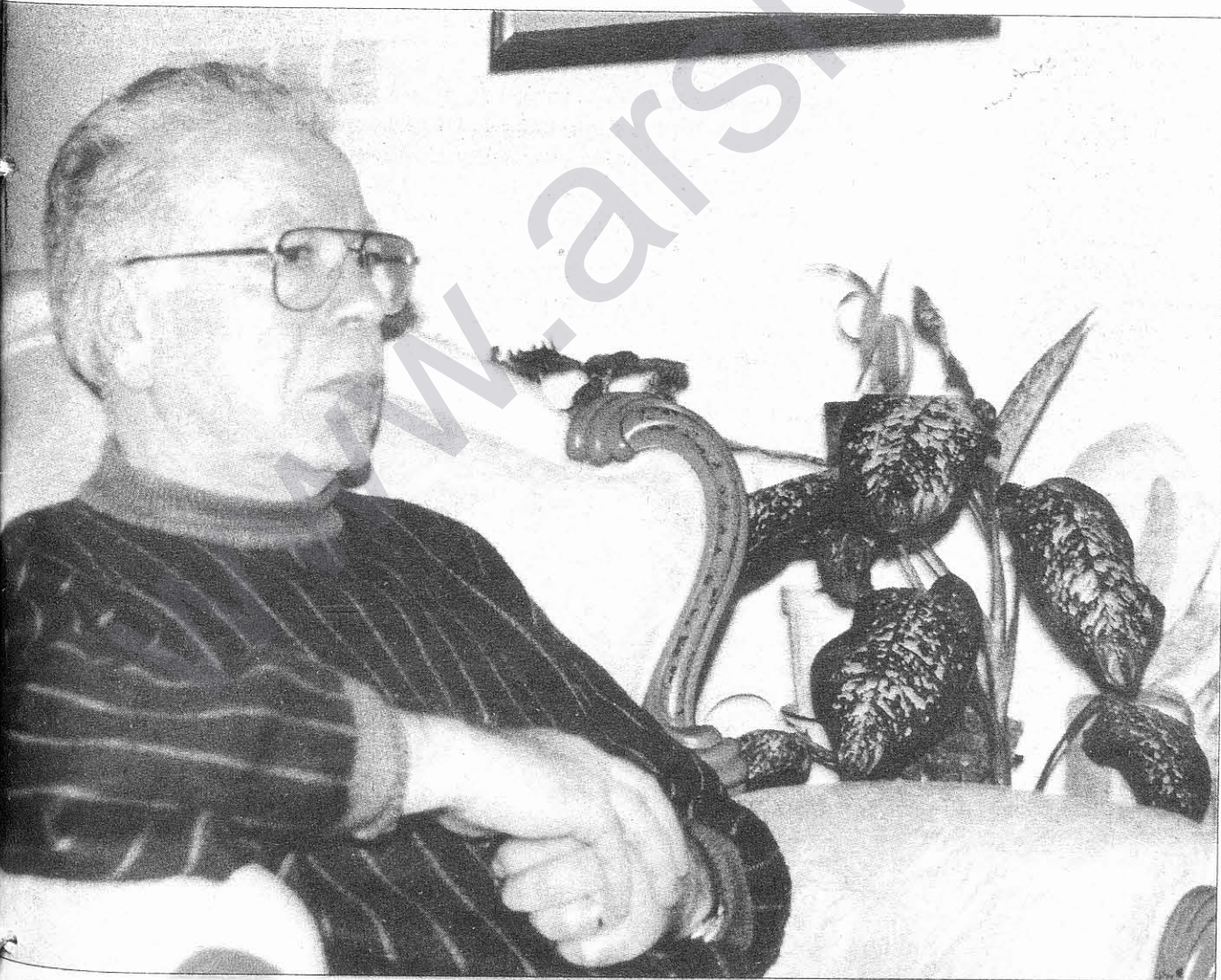
Ez vê jî bibêjim ku, kurd jî dixwazin Tirkiye bi Amerîka re îtifaqê çêke...

Ji bo çî, qey ev îtifaq ji bo menfeeta wan çêtir e?

● Belê, ev li gorî menfaeta wan e.. Lewre, ku îtifaqa Tirkiyeyê û ewropîyan dom bike, parçebûna kurdan jî, dom bike, ji ber ku statukoya Rojhilata Navîn wê bidome. Dema statuko bidome, wê parçebûyîna kurdan jî her wisa dom bike û here... Yanê bi gotineke din, kurd bi alîkariya Tirkiyeyê wê bikaribin yekîtîya xwe çêkin. Dema tirk û kurd li hev werin, wê yekîtîya kurdan çêbe. Wê yekîtîya kurdan li dora Komara Tirkiyeyê çêbe...

MAHIR KAYNAK

Di sala 1934'an de li bajarê Dîlûkê (Entab) hatiye dinyayê, dibistana seretayî û ya navîn li Dîlûkê diqedîne û dest bi Kuleli Askerî Lisesi (Lîseya Kulelî ya Leşkerî) û pişt re jî dest bi Harp Okulu (Dibistana Cengê) dike. Di sala 1953'yan de mezûn dibe. Di sala 1957'an de ji leşkeriyê vediqete û di sala 1961'ê de fakulteya îktisadê diqedîne û di wê salê de jî di fakulteya îktisadê de dest bi asîstaniyê dike. Piştî ku di sala 1971'an de dibe doçent, dest bi karê îstixbaratiyê dike, dibe endamê MIT'ê. Di sala 1980'yan de bi teqawitbûnê ji MIT'ê vediqete. Di sala 1982'yan de jî, careke din vedigere zanîngehê û di sala 1983'yan de bi nişana profesoriyê teqawit dibe. Zewicandî û sê zarokên wî hene.

Dijîtiyên di navbera Tirkiye û Sûriyeyê de

**Li
Rojhilata
Navîn
her kes
hewcedarî
avê ye.
Tirkiye û
Sûriye li
ser ava
kurdan li
hev nakin.
Li ser
Çemê
Feratê
gelek
bendav
hatine
çêkirin.**

Împaratoriya Osmanî 400 salî li ser gelê ereb dagirkeriya xwe da meşandin. Rêveberiya İttihat Terakî bi destê Cemal Paşa Elsefahango Cemal Paşayê xwînxwar di 6'ê gulana 1916'an de, nêzikî bîst rewşenbîrên ereb ên neteweperest li bajarê Şamê bidarvekirin. Dîsa di sala 1916'an de, bi serokatiya Husên Şerîf Meke û bi alîkariya îngilîzan, gelên ereb serhildana xwe ya mezin li dijî osmaniyan pêk anîn û ji wan cuda bûn. Heta gelek nivîskarên kemalîst dibêjin, "Ereban wê demê li me xiyane kir".

Bi kurtayî mirov dikare bibêje ku, paytexta Sûrî Şam ji berê ve cihê neteweperestên ereban e; ji berê ve di navbera neteweparêzên ereb û osmaniyan de û pişt re jî di navbera kemalîst û ereban de dijberî û nexweşî hene.

Di navbera Şerê Cihanê yê Yekemîn û Duyemîn de, welatên ereban û Kurdistan, di navbera îngilîz, frensîz û rejîma M. Kemal de hatin parçekirin û parvekirin. Di vê demê de, li hêlekê serhildanên ereban li Filistinê, Sûrî û Iraqê û cihên din, li dijî kedxwarên frensîz û îngilîz des pê kiribûn, li hêla din jî M. Kemal têkiliyên xwe yên aborî û siyasî bi kedxwarên îngilîz û fransîz re xurt dikir.

Di navbera her du şeran de, Peymana Enqereyê, Peymana Londonê û Lozanê çêbûn. Li gorî van peymanan, Başûrê Biçûk ê Kurdistanê tevî Sûriyeyê ji Fransayê re ma, başûrê Kurdistanê tevî Iraqê ji kedxwarên îngilîz re man, parçeyê Kurdistanê yê mezin jî di bin destê kemalîstan de ma û bû parçeyekî

Di sala 1973'an de, hem şerê ereban û Îsraîlê û hem jî astengiya petrolê derket. Tirkan di vê demê de valahiyek dît û Bendava (beraja) Kebanê li ser Çemê Feratê da çêkirin. Sûriyê jî di van salan de Bendava Tabqa bi alîkariya Sovyetê li hêla xwe da çêkirin.

ji erdê "Misaqi millî".

Di sala 1939'an de bi xapandin û hîlebaziye, parçeyekî axa Sûrî ku bi navê Antakya û Îskenderûnê tê naskirin, ji Tirkiyeyê re ma û gotin ew "xelata Atatürk e". Bi vî awayî jî kemalîstan destê xwe dan împeryalîzma cihanê û dijminatîya xwe ya dijwar û kevnar ji gelê kurd û ereb, ermen û hwd. re careke din dane nîşandan.

Piştî Şerê Cihanê yê Duyemîn, Sûriyeyê serxwebûna xwe ya siyasî ji Fîrensîzan stand û pê re, dijîti û nexweşiyên di navbera dewleta Sûrî û Tirkiyeyê de roj bi roj xwe dan xuyakirin. Di vê demê de jî, heta berî vê demê jî, gelek rewşenbîrên kurd ên wekî Nûrî Dêrsimî û Osman Sebrî xwe li Sûrî bi cih dikirin.

Li Sûrî serdema Cemal Abdul-Nasir

Di sala 1950'an û bi şûn de, rejîma kemalîst bû endameke NATO'yê. Li Sûrî jî tevgera Baas ya burjuwaziya biçûk a radîkal li dijî siyonîzmê û Amerîkayê bi alîkariya Misirê û Sovyetê bi pêş diket. Bi taybetî jî piştî ku, Cemal Abdul-Nasir bandora xwe li ser gelê ereb û rejîmên wan çêkir, nexweşî û dijberî di navbera Tirkiye û Sûriyeyê

de hê germtir bûn.

Nasir wê demê ji rejîma Tirkiyeyê zêde ne razî bû. Di vê qonaxê de rejîma kemalîst têkiliyên xwe yên bingeîn, bi awayê siyasî û leşkerî û istixbaratî bi Îsraîl re, hin caran bi dizî û çarînan jî bi êşkere domand û xurt kir. Rejîma Baas ku sala 1963'an heta ser karê dewleta Sûrî, careke din kêşeya Antakya û Îskenderûnê anî bîra ereban, ji bo vê armancê di pirtûkên dibistanan de Antakya û Îskenderûnê her dem di nav erdê Sûriyeyê de hate nîşandan.

Piştî ku Hafîz Esad rêveberiya Sûrî xiste destê xwe, dijberiyên Sûrî û Tirkiyeyê ketin domaneke nû, vê carê pirs-girêka ava Feratê derket pêş. Di sala 1973'an de, hem şerê ereban û Îsraîlê derket, hem jî astengiya petrolê di navbera împeryalîzma cihanê û Rojhilata Navîn de derket. Rejîma tirk di vê demê de valahiyek dît û Bendava (beraja) Kebanê li ser Çemê Feratê da çêkirin. Dewleta Sûriyê jî di van salan de Bendava Tabqa bi alîkariya Sovyetê li hêla xwe da çêkirin.

Têkiliyên rejîma tirk her çiqas bi dewletên ereb ên monarşîk û paşverû re xurt bûn jî wê demê, lê belê di şexsê Sûriyeyê de mirov dikare bibêje wê demê di navbera radîkalîzma ereban û rejîma

Tirkiyeyê de şerekî bêdeng (şerê sar) hebû.

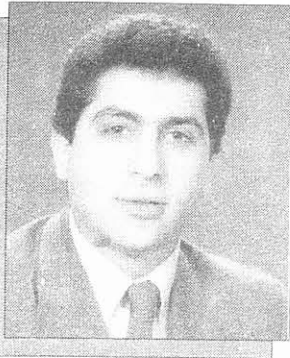
Her çiqas Sûrî, dîplomasiya xwe ya nehênî li dijî rejîma tirk dide şixulandin, da ku nehêla tirk teknîkê û pereyan (sermaye) peyda bike ji bo bendavên li ser Çemê Feratê, lê belê Sûrî di vî warî de bi ser neket. Piştî Bendava Kebanê, Bendava Kartalkaya li Semsûrê (Adiyaman) hate çêkirin. Sûrî li dijî Tirkiyeyê di warê ramiyarî û dîplomasiyeyê de şerê xwe yê bêdeng heta sala 1980'an berdewam kir.

Dijayetiya cûntaya tirk a li dijî gelên herêmê

Di 12'yê Rezerberê (îlonê) de Amerîkayê rejîma Kenan Evren anî ser textê sistema kemalîzmê. Di wê demê de rûreşiya kemalîstan û dijminatîya wan a dijwar ji gelê Rojhilata Navîn re, şilf û tazî derket ber çavan. Armanca Kenan Evren ew bû ku, ji Amerîkayê re bibe polîs, wekî bav û kalên xwe pêşî xwest tevgera şoresgerî li Kurdistanê û Tirkiyeyê tune bike û bifelişîne.

Piştî sala 1980'yî cûntaya faşîst bi fermanên CIA'yê û bi alîkariya paşverûyên ereb, deriyê xwe ji rêxistina Ixwan ûl-muslimîn (Birayên Misilman) re vekir, da ku ji erdê Tirkiyeyê xwe amade bike û ji wê derê êrîşan bide Sûriyê. Di van salan de (1980-1983) dewleta Sûrî kete rewşeke dijwar, ji ber êrîşên wê rêxistinê ji erdê Tirkiye, Urdin û Iraqê.

Wê bidome
HUSÊN ŞAWÎŞ

Li Navenda Çanda Mezopotamyayê,
li Şaxa Beyoğluyê vê heftiyê ev çalakî hene:

● **28.4.1996 Yekşem**

Teatra Jiyana Nû (Rojbaş), Saet: 14.00
Axaftin û resîlalek ji Kanûnê, Halil Karaduman, Saet: 18.00

● **29.4.1996 Duşem**

Konsera Stranên Gelêri yên Nûjen, ji NÇM'ya Stenbolê, Saet: 14.00
Ji beşa Hunerên Dîbarî ya NÇM'ê Film: "JFK", Saet: 18.00

● **30.4.1996 Sêşem**

Ji Teatra Jiyana Nû "Rojbaş", Saet: 14.00
Konsera Koma Gulên Xerzan, Saet: 18.00

Çalakiyên li BEKSAV'ê jî ev in:

● **28.4.1996 Yekşem**

Xêzefîlm ji bo zarokan, Saet: 12.00
Konsera Koma Agirê Jiyana, Saet: 18.00
Li NÇM'ya Îzmîrê çalakiyên vê heftiyê:

● **29.4.1996 Duşem**

Gotübêj li ser "Şahidê Bêdeng", Amadekar: Ramazan Öztürk

RÛDAN

'Ekspresa Aştiyê' ji Stenbolê bi rê ket

Komeleya Mafên Mirovan Şaxa Stenbolê ji bo ku şer raweste qefileyê aştxwazan xiste riya Amedê. Tevî rayedarên Komeleya Mafên Mirovan gelek rewşenbîr û hunermendên aştxwaz bûn rêwîngên 'Ekspresa Aştiyê'. Her wiha Berdevka Grûba Keskan a Parlamentoya Ewropayê Claudia Roth jî heta Îzmîtê pê re çû û ji wir ew bi rê kirin.

Ekspresa Aştiyê ji Îstasyona Haydarpaşayê rabû. Di wê demê de nezikî 500 kesî ji bo rêkirinê amade bûn. Roja 21'ê avrêlê saet li 6'ê êvarê rêwî û oxirkarên wan li Haydarpaşayê civiyan. Li wê derê Koma Govendê ya KAYY-DER'ê bi daholê civat xiste govendê û moraleke baş da beşdaran.

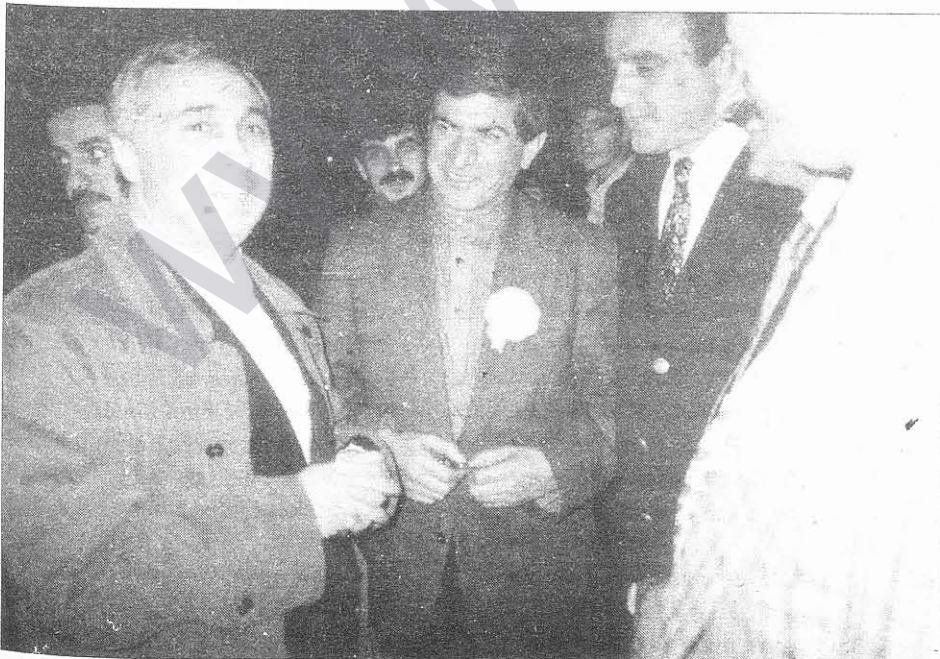
Kesê wekî hunermend Ferhat Tunç, Edip Akbayram, İlhan İrem, Gerinendeyê Sînemayê Zeki Demirkubuz, Ahmet Türk, Sırrı Sakık, Cigirê Serokê HADEP'ê Osman Özçelik û Rayedara ÖDP'ê ya Stenbolê Hürriyet Şener jî ketin govendê. Piştî govendê Serokê Komeleya Mafên Mirovan Şaxa Stenbolê Ercan Kanar axaftinek kir. Kanar di axaftina xwe de wiha got: "Ev têkoşîna me ya ji bo aştiyê berdewam e. Heta ku bayê aştiyê şerxwaziyê jî holê rake, wê bidome. Êdî şerxwaz divê nikaribin li ser xwîna zarokên me, qezenc

bi dest bixin. Aştî bi tenê ji bo vê yekê jî gelek pewist e." Di pey de Kanar daxuyand ku di vî şerê qirêjî de tu kara gelê tirk jî nîn e. Ji xeynî wê jî her roj ji jiyana wan pir tiştên girîng wînda dibin. Saet li dora 8'ê êvarê Ekspresa Aştiyê bi rê ket. Di dema hereketê de bi eleqeyê germ oxirkarên rêwiyên aştiyê şandin. Aştixwazan wekî nişana aştxwaziyê selikek kulîlk ji gelê kurd re birin.

Hate daxuyandin ku wê li Enqereyê jî hin kes beşdarî qefileyê bibin. Di çaxa rêkirinê de şanoger Müjdat Gezen û hunermend Selda Bağcan jî hatibûn, lê belê negihîştin Ekspresa Aştiyê. Li gorî planê, tren li kîjan îstasyonê bisekine, wê aştxwazan li wir çalakiyên ji bo aştiyê pêk bînin û agahî bidin gelê wê derê. Piştî re jî wê ji wan piştgiyê bixwazin.

Heyeta aştiyê di roja 23'ê avrêlê de gihişt Amedê û 20 hezar kes ji bo pergîniyê, li îstasyona Amedê civiyan. Li gorî agahiyan dema ku tren digihîje îstasyonê bi destê polîsan provokasyonêk tê çekirin û dûv re jî polîs li kesên ku hatine pergîniyê didin. Di vê bûyerê de ji sed kesî zêdetir tene binçavkirin, gelek kes jî birîndar dibin. Aştixwazan ew kirina polîsan protesto kir û xwestin ku kesên hatine girtin bîndar bidin.

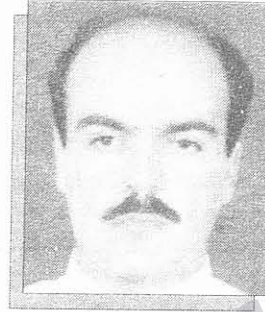
ESNAS MAYA

Ji aliyê çepê ve: Müjdat Gezen, Osman Özçelik û Sırrı Sakık

TÎŞK

BEKIR BAHOZ

Başûrê Kurdistanê ber bi ku ve diçe?

Wekî tê zanîn her du partiyan mezîni li başûrê Kurdistanê, Yekîtiya Nîştîmanî Kurdistan (YNK) û Partî Demokratî Kurdistan (PDK), ji bo du salan şerê qirêjî li hemberî hev meşandin, ku bû sedema wêrankirina yên mayî ji Kurdistanê. Jixwe piştî Şerê Kendavê dema ku gelê me li Başûr serî hilda, bi niyaz bû ku çewsandinê jî holê rake û zincîrên koletiyê biqetîne û jiyaneke nû bide destpêkirin. Ji bo vê yekê, bi germî û bi dilekî tijî ji hêvî ve tevî hîljartinên parlemantoyê bû, ku di bihara sala 1992'an de hat lidarxistin.

Gelê me pir baş zanibû ku her du aliyên jî, bi salan li çiya şerê hev û din kirine û çenedibû wisa zû bi zû nakokiyên di navbera xwe de biavêjin aliyekî û bixebitin ji bo avakirina sistemeke hukmê ku azadîxwazên parçeyên din yên Kurdistanê di bin siya wê de têkoşîna xwe li hemberî dagirkerên Kurdistanê bidomînin.

Lê belê her ji desptêka karê hikûmetê ve, nakokî û dijberiya kevn a di navbera her du aliyên de her ku dihat, lez digirt. Ji bilî bihêzkirina parلمان û hikûmeta herêmê, her alî dikir ku di vî navberê de berjewendiyên xwe bi tenê biparêze û hêvî û daxwazên gelê jî, ji bo azadî û demokrasiyê bin lêvan bike.

Vê rewşê, wisa kir ku ajan û îstixbaratên dewletên herêmî û împeryalizmê têkevin nava başûrê Kurdistanê, ku wan jî nakokiyên berê kurtir kirin û rê li ber şerê hundirîn vekirin. Armanca welatên herêmê ew e rê li ber her hewlên kurdên li başûrê Kurdistanê ku ji bo avakirina sistemeke kurdî didin, bê girtin.

Tirkiye pir vekirî dide xuyakirin ku, ew tu car destûrê nade dewleteke kurdî ku li "bakurê Iraqê" ava bibe. Mirov bi kurtî bibêje ku pirsgerêkê kevn û nû komî ser hev bûn û bihara 1994'an agirê şerê birakujiyê pêxist. Di çend tûrên şer de, bi hezaran pêşmerge û kesên sîvil hatin kuştin, bi hezaran jî birîndar bûn, her alî jî afgirên aliyê din ji herêma xwe qewirand û bi van kirinan re jî, birînekê kûr di laşê civakê de vebû ku bi dehan sal jê re pêwist e, heya were dermankirin.

Xwendevanên hêja... Helbet rewşa li başûrê Kurdistanê rasterast girêdayî rewşa li bakurê Kurdistanê ye, bi wateyê ku girêdayî têkoşîna rizgariyê ye ku PKK serkêşiyê dike. Lewre heke mirov berê xwe bide çapemeniya tirk, rastî du xalên ango du tîbiniyan tî: rayedar û siyasetmedarên tirk ji aliyekî ve dibêjin ku şerê di navbera hêzên Başûr de, dibe egera bihêzbûn û bicîhbûna PKK'ê li herêmê û bi ya wan pêwist e ev şer raweste, ji aliyekî din ve jî Tirkiye naxwaze dewleteke kurdî li başûrê Kurdistanê ava bibe. Ev yek jî tê wê wateyê ku kurdên Başûr ber bi Bexdayê ve biçin û careke din jî Saddam hembêz bikin, ku Amerika vê yekê nepejirîne, an jî xwe bi Tirkiyeyê ve girê bidin û mîna gundparêzan şerê PKK'ê bikin.

Heyeta Dewletên Yekgirtî yên Amerikayê (DYA) ku van rojan çûbû başûrê Kurdistanê, ew mesaja jor ji Enqereyê girt û ji aliyê Tirkiyeyê ve jê hat xwestin ku mercên Tirkiye bi ser hêzên kurd de bisepine. Gelo kurdên Başûr dikarin di bin zordariya Tirkiyeyê de li ber xwe bidin, an jî bikevin eniya Tirkiyeyê? Emê binêrin ka wê rojên pêş çî ji me re bidin xuyakirin.

Nîşe: Ji ber ku nivîsa nivîskarê me Sîrwan Rehîm di wext de negihîşt me, di şûnê de me ya Bekir Bahoz weşand.

Kurê paşê yê biçûk û Pîrê

Min li beriya xwe nihêrî, hebeke kundiran di beriya min de mabû. Min ew heba kundir çand, torên wî heta wî alî dirêj bûn. Ez, bi hespê dîkî ve, em di ser re derbas bûn, çûn wî alî. Min dît hebek genim di devê moriyekê de ye.

Paşayekî sê tene kurê wî hebûn, wexta li ber mirinê bû ji zarokên xwe re dibêje: "Ku hûn diherin nêçîrvaniyê, di ku de diherin herin, di bakur de merin. Wexta paşa dimire, kurê mezin dihere nêçîrê tiştêkî nabîne. Wexta dihere bakur, dinêre xezalek li pêşiya wî ye; di de ser şopa xezalê. Xezal dikeve hundirê şikeftê, ew jî dikevê, dinêre pîrek heye. Ew dibêje: "Xezala min hat hundirê şikeftê". Pîrê dibêje: "Ev xezal bi şertan e, kî pir derewan bike, xezal a wî/ê ye, yê din wê bê kuştin." Kurê paşê qebûl dike, dest pê dike: "Sifreyeke bavê min hebû, çiqas kesan li ser nan dixwar dîsa jî hêleke wê pêçandîbû." Pîrê dibêje: "Tew tew tew, wexta sifreya bavê min mişkan dixwar, sifreya bavê te jê re nedibû pine" û pîrê wî dîkujê. Kurê paşa yê orte (navîn) dihere nêçîrê. Ev jî xezalekê dibîne, dide ser şopa xezalê, dinêre xezal kete şikeftê. Ew jî dikeve şikeftê, dinêre pîrek li wir e, dibêje: "Xezala min hate vir." Pîrê dibêje: "Ev xezal, xezala bi şertan e, kî pir derewan bike xezal a wî/ê ye", ew jî dibêje: "Bira (bila) be."

Kurê paşê dest pê dike, dibêje: "Sîtleke bavê min hebû, çiqas mêvanên me hebûn, di hêleke de savar dikeliya, di hêleke de tirşik, hêleke goşt dikeliya ji

bo wan, lê hêlek jî vala bû. Pîrê dibêje: "Tew tew tew, sîtîla bavê min, bizmarek tê re diçû, ew sîtîla bavê te jê re nedibû pine." Pîrê wî jî dîkujê, kurê paşê yê biçûk derdikeve nêçîrê, dihere hêla bakur. Ew jî dinêre xezalek heye, dide ser şopê. Lê dinêre xezal dikeve şikeftê, dihere şikeftê, dinêre pîrek li wir e û jê re dibêje: "Xezala min hate vir". Pîrê dibêje: "Ew xezal a bi şertan e, kî pir derewan bike, xezal a wî/wê ye."

Ew jî dibêje: "Bira be" û dest pê dike. Dibêje: "Çil petek mêşên bavê min hebûn, min bi hev re yek bi yek dijmartin, dikirin petekan, min ew yek bi yek dijmartin, sibê derdixistin derve. Rojekê min nihêrî mêşekê nigê (ling) wê kût (qop), wînda ye. Ez li hespê xwe yê dîk siwar bûm, çûm lê bigerim. Min li paş kuçeyekî dît ku cotariyan mêşa min ser jê kirine, goştê wê par ve dikin. Ji min jî wan, çil (40) tilm genim dane min. Min genim rakir, li pêş min bû behr, min kevirkanî derxist, min genimê xwe heb bi heb avête wî alî behrê. Min li beriya xwe nihêrî, hebeke kundiran di beriya min de mabû. Min ew heba kundir çand, torên wî heta wî alî dirêj bûn. Ez, bi hespê dîkî ve, em di ser re derbas bûn, çûn wî alî. Min dît hebek genim di devê moriyekê de ye. Ji min, ji moriyê, heba genim di ortê de jê

bû. Ji nivê hebê, min çil teneke helaw çêkir, min teneke li piştê dîkê xwe kir, bire mal; min danîne mal, min dît piştê dîkê min birin bûye, min li derdê bi wî ketî pirsî, gotin: "Dermana wî gûza hîndê ye û kalekî li gund e, wî kalî di heft saliya xwe de gûzek xwaribû."

Ez çûm cem kalê reben. Kalo got: "Li nav diranên min binêre", min nihêrî, destek hundirê gûzê min jê derxist. Min bir li piştê hespê dîk kir. Min dît li ser piştê dîkê min dareke gûza hîndê mezin bû. Wê goz girtin, vê çaxê zarokê gundê me kevir avêtin, tam tune bû. Min wê çaxê anî dara xwe qut kir. Şûna dara min bû erdekî bi çar kêlan

mezin. Min her der ji xwe re kir zebeş. Ji wextekê dîr şûn de ez, tajî û bojiyê xwe, em çûn nav zebeşan. Min li zebeşekî mêze kir û kêr lê xist, kêra min çû hundirê zebeş, ez, tajî û boji li dû çûn, lê em çî bibînîn. Min li wî alî nihêrî heft tajî didine ser şopa heft kergûyan e. Li aliyê din nihêrî heft teyr in didine ser şopa heft beytikan e, min li aliyê din nihêrî heft siwar in didine ser şopa heft xezalan, min li aliyê din nihêrî, min dît heft hesinkar in sîtilên xwe çêdikin, dengê çakûçê wan naçe hev û din." Wî çiroka xwe qedand, tiştêkî ku pîrê bigota tune bû, wî anî pîrê kuşt.

HAKKI FIRAT

Ji Botan çend gotinên pêşiyên ên kurdan

*Dema higavtina kerê têt firavina cotyarî dixwit.

*Heta mirov li ser destan negerit, qedrê piyan nayêt zanîn.

*Bi eşqên mewîjan dil diçit guwîjan.

*Nanê genim li xizanan heram e.

*Ruvî kuriya xwe dîkî şahîd.

*Mirov sa didit xatîrê xudan.

*Herçî nekit bi ya mezinan, dê reh bêt wekî bizinan.

*Biharan xwe şil nekin, payîzan xwe gêro (meşgul) nekin

*Hişyar ji dînan xenî in.

*Mar ji pûngê nexweşe, pûng çû di der kuna mar de rist.

*Mêhvan ji mêhvanî nexweş e, xwediyê malê ji herduwan nexweş e.

*Here millet, bigre edet.

*Tiştên ne ser ve wekî qûna ji der ve.

*Li pira nemerdan neçe, bila av te li ber xwe bibit.

*Li ber siha şêran binive (raze) bila şer te bixwit.

*Av a xurt ser evraz diçit.

*Destê vala li ser zîkê birçî.

*Nanê xwe bi destê nappêjan bipê-

je, bila du nan zêde biçit.

*Gîsk a giro diçit, serê kaniya esli av vedixwit

*Çi dîkî karê, ew têt xwarê.

*Kefa destan reş nebit, tama devan xweş nabit.

*Kesê ne li govendê fit reqas e.

*Pîrê hêvî nedikir dê şû bikit mehr ji telaq dikir.

*Tu nîmetên bêzêmet nîn e.

*Nîvkarê salê yekî ka bir, yekî ga bir.

*Dê û dotan şer kirin, bêteqilan bawer kirin.

*Şerê li binî darê çêtir e li benderê.

*Şevên tarî hêj li hingorî kifş in.

*Goştê mirovên xwe bixwe, hestiyên ji bo xwe bihêle.

*Reh berdan hêsan e, lê kurkirin zehmet e.

*Demê pisîk ne li mal e, navê mişk evdîrehman e.

*Kesê masiyan bigirit, dê qûn lê şilbibit.

*Seriye li ber minetan bila biçit nêv zêretan.

*Warê şêran e, rûvî têt de dirûnit.

*Gurgan xwarî, pûrt dest ve têt.

*Nediwêra kerî li palîvê dixist.

*Bêhna fireh jiçîna fire ye.

*Eger xêr li malê biçit, ne hewceyê Mizgeftê ye.

*Deriyê xwe asê bike cîranê xwe diz neke.

*Necar tu binve wek hercar xwedê yeke dergah hezar.

*Ne li geliyê kûr razê, ne ji xwenên xerab bibîne.

*Tu hew dînî, tu min dibînî.

*Leglegê temenê xwe borand bi leqleqê.

*Zêretê min kirî, zêret dumahik li min da.

*Yara derewin carek dixwit firavin.

*Bixwe bi gurikî, rabe bi mêrikî.

*Şivanê xerab dizanî, pez ku derê ve diçit.

*Paleyê xerab dasan diguhere.

*Kesê dîzikan çêbikit, d zane çembil ku derê ve bikit.

*Derbê hirça kevir e

*Yekî rez nebû, masle çêdikir.

*Îşa bike bi esas da dil nekit wisewis. (endişe)

*Eger te girt neberde, eger te berda ji pê nekeve.

*Kes nabêjit mastê min tirş e.

*Ber li cihê xwe biqeder e.

*Dilop bi xwe cihê xwe çêdikit.

*Mih bixwe û bizin bixwe, her kesek bi emelê xwe.

*Şuxulan pîr bike, lê ji bîr neke.

*Zerya bi dilopan naqede.

*Kî diwêre bêjit şêr: Bêhn ji devê te têt.

*Mala maxoyî li malxo heram e.

*Diz û malxo bûn şîrkên hev, gayê reş di rojîne li hewa xistin.

*Yê têt hay ji yê birçî nîn e.

*Kesê ne li malekê nizanî hewalekê.

*Eger tu kes bi qisek bes e.

Masle: Dezgehê dimsçêkirinê.

BERHEVKAR:
RÊBER RONÎ / GOYAN ŞIRNEX

'Ken û Girîn' û 'Girtî'

Caxa ku rê li ber tiştê neyê girtin, ew bi hemdê xwe diqewime, dipêrise û pişt re jî digihîje. Lê, heke rê li pêşiyê bê girtin, ew tişt bi hemdê xwe çênabe, ji derve ve têki-
li lê kirin. Her wiha ew tişt (çi dibe bila bibe) an di wan mercan de, ew mercên bi asteng, ji bo ku çêbe li ber xwe dide, an jî li rewşeke musaîf digere.

Îcar rewşa me kurdan jî wisan e ku ji ber asteng û rêlibergirtinan rewşenbîrên me, nivîskarên me, peyayên çandê berê xwe dane warên biyan, da ku karibin çalakiyên xwe bibine serî û suxreya (xizmeta) gelê xwe bikin.

Amed Tîgrîs û Firat Cewerî ji wan mirovan in ku ji welatê xwe dûr, dest birine xwe û di warên çandî de bêrawestan tê dikoşin. Ev her du kes jî, li Swêdê li ber xwe didin ku, di warê çandî de rola xwe bileyzîn.

Amed Tîgrîs, ku mamoste ye jî, bi Roman Motkî re di sala 1989'an de xebata xwe ya bi navê "Ken û Girîn" li Swêdê dabûn çapkirin. Ev pirtûk dîsa ji aliyê eynî weşanxaneyê (Weşanên APEC) ve di sala 1994'an de careke din hate weşandin. Weşanxane li ser çapa nû van agahiyan dide:

"Di ser çapa Ken û Girîna ya yekemîn de 4 sal derbas bûn. Di nav van çar salan de gelek tişt hatin guhartin: Teknik, zimanê kurdî, zanebûn û tecrûbeyên me...

Çapa Ken û Girîn ya yekemîn, di warê pêkenîna kurdî yê nivîskî de, mirov dikare bêje berhemeke pêşîn bû. (...)

Me di çapa duyemîn de, gelek guhartin çêkirin. Pêkenîna ku dirêj bûn, me kurt kirin. Yê ku ji pêkenînan bêtir bûyer û metelok bûn, me ew ji çapa duyemîn derxistin. Di şûna yê weha de, me cih da yê nû ku di çapa yekemîn de tune bûn. Her weha me çapa duyemîn ji aliyê naverok, cureyên pêkenîna, teknîk

û ziman ve jî guhart."

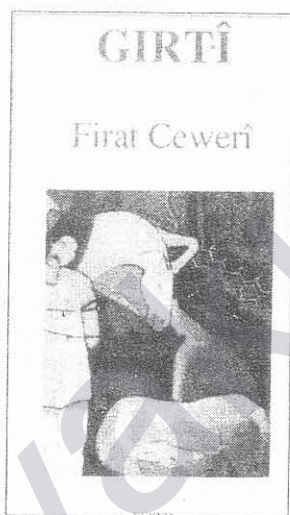
Pirtûk ji aliyê wêneçêker N. Alkurdî ve jî bi wêneyan hatiye xemilandin û xurtkirin. Tê de 185 pêkenok cih digirin û kaxiza spî hatine bikaranîn.

(APEC-Förlag Box 8133,163 03 Spanga/Sweden)

Pirtûka bi navê "Girtî" jî, ji aliyê Weşanên Nûdemê ve hatiye derxistin. Her wiha, xwediyê Weşanxaneyê Nûdemê jî nivîskar bi xwe ye. Cewerî, di gel nivîsîna kurteçîrok û helbestan, bi weşankariyê re jî eleqedar e û kovara Nûdem jî, ji aliyê wî ve tê derxistin.

Divê mirov ji bîr neke ku ew karê wergeriyê jî dike û hin klasîkên edebî yê cihanî ji aliyê wî ve li zimanê kurdî (kurmançiya jorîn) hatine wergerandin. Wekî "Mişk û Mirov" a John Steinbeck, "Bexçeyê Vişne" ya Çexov, "Li Benda Godot" a Samuel Beckett.

"Girtî" cara duduyan e ku tê çapkirin. Cara pêşîn

di sala 1986'an de li Swêdê û cara duyemîn jî dîsa li Swêdê di sala 1996'an de tê çapkirin.

Husên Düzen jê re pêşgotinek nivîsiye û tê de di de xuyakirin ku, hin çîrokên Cewerî li zimanê biyan wekî swêdî û almanî hatine wergerandin. Di gel vê rewşê, dîsa Düzen dibêje ku hin çîrok di radyoyan de hatine xwendin û grûbên tiyatroyê jî li ser hinan xebitine.

Ji aliyê din ve, em ji vê pêşgotinê hîn dibin ku çîrokên Cewerî ji aliyê Şukur Mustafa ve, bi tîpên erebî, di kovarên başûrê welêt (Beyan û Karwan) de hatine weşandin.

Çîroknivîs Firat Cewerî, di berga paşin a pirtûka xwe de, dide eşkerekirin ku çîrokên di pirtûkê de, di destpêka salên 80'yî de hatine nivîsin û piraniya wan di kovarên ku di wan salan de derketine, hatine weşandin. Cewerî li ser sedemê çapa duyemîn wiha dibêje:

"Demeke dirêj di ser nivîsandin û çapkirina van çîrokan re derbas bûye; lê belê bûyerên çîrokan, rewşa zarokên kurdan, rewşa welêt, tirs û zilma leşkeran hê jî berdewam e.

... Digel ku nêrîna min ya derheqa forma çîrokê de hatiye guhertin jî, dîsan ez bawer nakim ez ê îro bikanibim bigihîjim van çîrokan, germahî ya wan, jidiliya wan."

Firat Cewerî di kurteçîrokên xwe de bi rêbaza realizma civakî bi piranî rewşa zarokên kurdan aniye zimên. Qehreman jî realist in. Bi kurtî, di rewşa Kurdistanê de li ser awayê jiyana zarokan rawestiyaye.

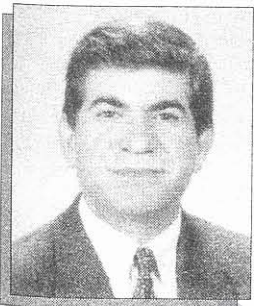
Pirtûk 174 rûpel e û tê de 15 çîrok cih girtine û kaxiza spî û xweşik hatiye bikaranîn.

(Weşanên Nûdem, Termov. 52.2tr 175 77 Jarfalla/Sweden)

ZANA FARQÎNÎ

Ne dereng e!

OSMAN ÖZÇELİK

Tu bijîşk î, îro karên te zehf in, wekî her roj. Keça te wê biçe kursa muzîkê, dersên şanê distîne. Kurê te jî diçe antrenmana basketbolê. Divê tu wan bibî deynî û paşê wan binî malê.

Nexweş li ofîsa te dipên. Ku tu dereng bimînî wê biçin ba bijîşkekî din. Îro dawîroja razandina fatûreya elektrîk û tîlefônê ye jî. Karê te ne hêsan e. Tu her roj westiyayî vedigerî malê. Jiyana bajarên mezin, bi teşqeleyê. Jina te dibêje tu rojekê me nabî tiyatroyê.

Tu mamoste yî, karê te gelek giran e. Şeva çûyî, heta derengiya şevê te kaxizên îmtihanê xwendin. Lewma vê sibehê tu dereng rabûyî. Baş e ku zarokên te bi serê xwe diçin dibistanê. Ku tu bi xebata xwe bala kolejên taybetî bikişî, dibe ku tu derbasî kolejê bibî. Wê çaxê pêwistiya we ji xebata jinê jî namîne. Ku ew nexebite wê jiyana te ya malê bi rêkûpêktir bibe.

Tu parêzer î, di karê xwe de tu nû yî. Di salekê de mirov baş nayê naskirin. Li pêşiya te zewac heye. Kîjan keçên xwende û rind, mîrên bêmal û erebe mehr dikin. Divê tu bi şev û bi roj bixebitî. Xwe ji daweyên siyasî bi dûr bixî. Tu qezenc di vê riyê de nîn e.

Tu jin î, mîr dixebite, tu li malê yî. Belê karên jinên malan, ne wekî ku tê gotin rihet e. Şûştina kincan û firaqan, malaştina malê, xwarin, zarok hemû li ser piştê te ye. Bes kêfeke te heye; birîna kuponan, ji rojnameyên rengîn û di televîzyonê de filmên brezîlî.

Tu rojnamevan î, ji destpêka rojê, heta nivê şevê, kamera di stûyê de te, tu li dûv nûçeyan î. Tu bi bawerî ku rojekê wê nûçeyên te di rûpelê yekemîn de biweşin. Û wê nav û dengê te belav bibe. Dibe ku di rojnameyê de quncikekî jî bidin te. Û wê çaxê wê karta çapemeniyê ya zer li ber te bigerînin. Divê tu bes li karê xwe hûr bibî.

Tu xwendekar î, bavê te barkêş e, hûn feqîr in. Diya te nexweş e û zarok hûr in; we gelekî kişandiyê. Piştî ku te xwendina xwe qedand, hûnê bêhneke fireh bistînin. Tuyê malbatê ji xizaniyê xelas bikî. Divê tu dersên xwe qenc bixebitî û di zanîngehê de tu salan winda nekî. Têkilî xwendekarên beradayî nebî.

Tu siyasetvan î, wa ye partiya ku tu endam î, hate ser hukim. Bergiya te vekirî ye. Bi sedan kes ji bo te bûne endamê partiyê. Û hinek ji wan jî bûne nûnerên taxa te. Ku tu zêdetir bixebitî, dibe ku tu bibî berendamê parlamentoyê.

Paşê? Paşê Xwedê mezin e. Yê ku bi riya siyasetê bûne dewlemend, ma ji te biaziltir in? Ji te re xebateke qencîr divê.

Tu tacir î, tu mîtehd î, tu dikandar î, tu qesab î, tu şofêr î, tu hakim î, tu notêr î, tu mela yî. Welhasil hûn ji her beşî mirov in. Hûn her yek bi malekê û bi karekî ve hatine

girêdan. We her yekî ji xwe re dinyayeke biçûk ava kiriye. An jî ji we re hatiye avakirin. Û hûn di nav wê dinyaya biçûk de bi dûv tiştên biçûk ketine. Daxwaza sîstemê ev bû. Û ew bi ser ketin. Êdî hûn ji daxwazên mezin û mirovî bi dûr ketin.

We bêhna kulfîkên zozanan, we tama şîrê miha gewr, we firo ji bîr kir. Gelo ev çend sal e ku dengê bilûrê neketiye guhên we? Lê dengbêj, govend, dîlan?.. Ya herî xerab we zimanê xwe ji bîr kir. Di geremola bajarên mezin de we, xwe winda kir. Çi heyf! Çi heyf!

Di dibistanê de ji we re digotin bibêjin: "Ez tirk im, rast im, xebatkar im.... ez hebûna xwe diyarî hebûna tirkan dikim..." We hay ji xwe heye? We hebûna xwe diyarî kiriye. Ma qey hebûna we ji we re bûye şermeke mezin?

Hûn li ser asîmanê welatê xwe dengê top û balafiran nabihîzin? Qirçeqirça dengê agirê çiyayên we, yê dişewitandinayê guhên we? Hûn nabînin, bêrîvan ji guhanên mih û bizinan êdî xwîna didoşin.

Kes ji we şer naxwaze. Ma hûn nikarin aştîyê jî bixwazin? De rabin serê xwe ji qulê derxin, paçên di guhên we de derînin. Guh bidin dengê mirovatiya di kûraniya dilê xwe de. Axa miriyan ji ser xwe biavêjin.

Li derveyî dinyaya we, dinyayeke birûmet heye. Gelê we li hêviya we ye. Ez bawer dikim wê bi evîniyê we hembêz bikin. Ji bo destpêkê nedereng e. De rabin biçin navendeke rojnameyê kurd, biçin naven-deke çandî ya kurd, biçin HADEP'ê. De rabin, tirsê bişikînin... Ne dereng e!..

Xwedê di şûna qiruşekî de hezar qiruşî dide, lê...

Li gundekî, bi navê Şemo mirovek hebû. Rojekê Şemo diçe mizgeftê ji bo nimêja îniyê, guhdarî mele dike. Mele dibêje eger kî qiruşek pere bide yekî feqîr, wê rojek were ewê li şûna wî qiruşî ewê hezar qiruşî bigire.

Şemo carek difikire û dibêje xwe ku ji wî karî baştir tu kar nîn e. Di beriya wî de zêdeyî qiruşekî tune bûye. Gava ku ji mizgeftê tê der, li ber deriyê mizgeftê parsek hebûne. Şemo qiruşê beriya xwe derdixîne û dixê destê parsek û diçe mala xwe.

Zarokên Şemo li hêviya bavê xwe ne ku bavê wan ji wan re hinek xwarin bîne. Lê zarok dihişînin ku bavê wan destvala tê. Zarok û dayika wan gelek xemgîn dibin û bi Şemo re dixeyidin.

Şemo jî dibêje wan ku hal û mesele ev e. Wî qiruşê xwe daye feqîrekî. Li ser vê zarok hêrs dibin û dixwazin li Şemo bixin. Şemo ji malê derdikeve û diçe bi çola gelekî dûrî gund dikeve..... Mêze dike ku dareke mezin, bilind û li binê darê kaniyê hênîk û avşîrîn heye. Dibêje xwe ku wê li wê derê hinekî bêhna

xwe bide.

Gava disekine, mêze deke ku siwerek ji wê de bi heybet tê û Şemo jê ditirse û hema bi lez diçe ser darê. Ev siwar tê binê darê û ser kaniyê; disekine, avê vedixwe. Vêca ew siwar bi xwe bi xwe re dipeyive:

Ew misilman dibêjin Mihemed heye, Alî heye, Xwedê heye. Ne ev derd û kulên me ji wan in? Ezê hemûyan bikujim. Bila hemû insan azad bin.

Şemo jî li ser darê, li wî siwarî temaşê dike.

Gava siwar kêra xwe dikişîne û di erdê dide dibêje: "Min Mihemed şerjê kir."

Car din kêra xwe di erdê dide dibêje: "Min Alî jî kuşt." Cara sisyan dibêje: "Ezê Xwedê serjê bikim."

Gava kêra xwe radike, Şemo li ser darê dibêje: "Ew Xwedê bikuje ka kî wê hezar qiruşê min bide min?", û li ser darê tîvinga xwe berî serê siwar dide. Siwar, dimire, diçe ser cendekê siwar. Li berî û kîsê siwar mêze dike ku tam hezar qiruş di kîsê siwar de ye. Şemo hema bilez tê mal dibêje:

– Jinik em dewlemend bûn.

Xemgîniya wan li ser wan radike, kêfxweş dibin û Şemo destûra xwe dixwaze, dibêje ku wê here mizgeftê destmêja xwe bike.

Diçe mizgeftê ku mele dîsa weaza qiruşan dide û dibêje: "Kî qiruşekî bide feqîrekî ewê li şûna wî qiruşî roj wê were ku hezar qiruşî bigire." Şemo destê xwe radike: "Meleyê min, rast e. Xwedê li şûna qiruşekî hezar qiruşî dide, lê heta ku mirov tetikê tîvingê nekişîne nade."

HESÊN DUDIL

XELAT...

XAÇEPIRSA BIXELAT (15)

XAÇEPIRSA

Çav	M	M	U	K	R
G	U	L	A	N	Ş
S	E	Z	A	R	L
Q	A	S	O	O	P
A	K	T	O	R	K
A	N	E	S	C	R
T	R	A	M	H	E
R	N	N	A	L	A
O	A	L	T	K	A

Saîreki navdar (Wêne) Nûçe	6	Kur Paytexta Ermenistanê	4	Gihanekek Baqîr	Baş. pak Notayek	Reşo yek ji pêşevanê PDK'ê	1	Salar û... (Ceger xwin)
Îstîşare				Pût Plaçeya Afrîkaya Navîn				
Kal		5				Notayek Paşgîrek		
Çav			Sembola Skandiyûmê Dayîk		Ëriş Xwedîkirina pez			
Azine. metod				Lê genim diherin Zirkonyûmê		Qral Naveke jinan		
Êma sewalan					Paşgîrek Xwediyê gund			
Çûkek		3		Şirove Ol				
Bajarekî tirk ku kurd lê gelek in			Beşek ji zimanê Îndo-Ewropa		Nepijandi Notayek			
	2							Rojek

Bersiva Xaçepirsê (13)

Xaçepirsa me bixelat e. Di 15 rojan de çî bersiv bigihîjin me, emê wan binirxînin û bi rîya pişkê li 10 kesan belav bikin. Xelata hejmarê me ya 15'an kasetê **Koma Amed "Agir û mirov"** e.

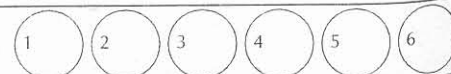
Jêrenot:

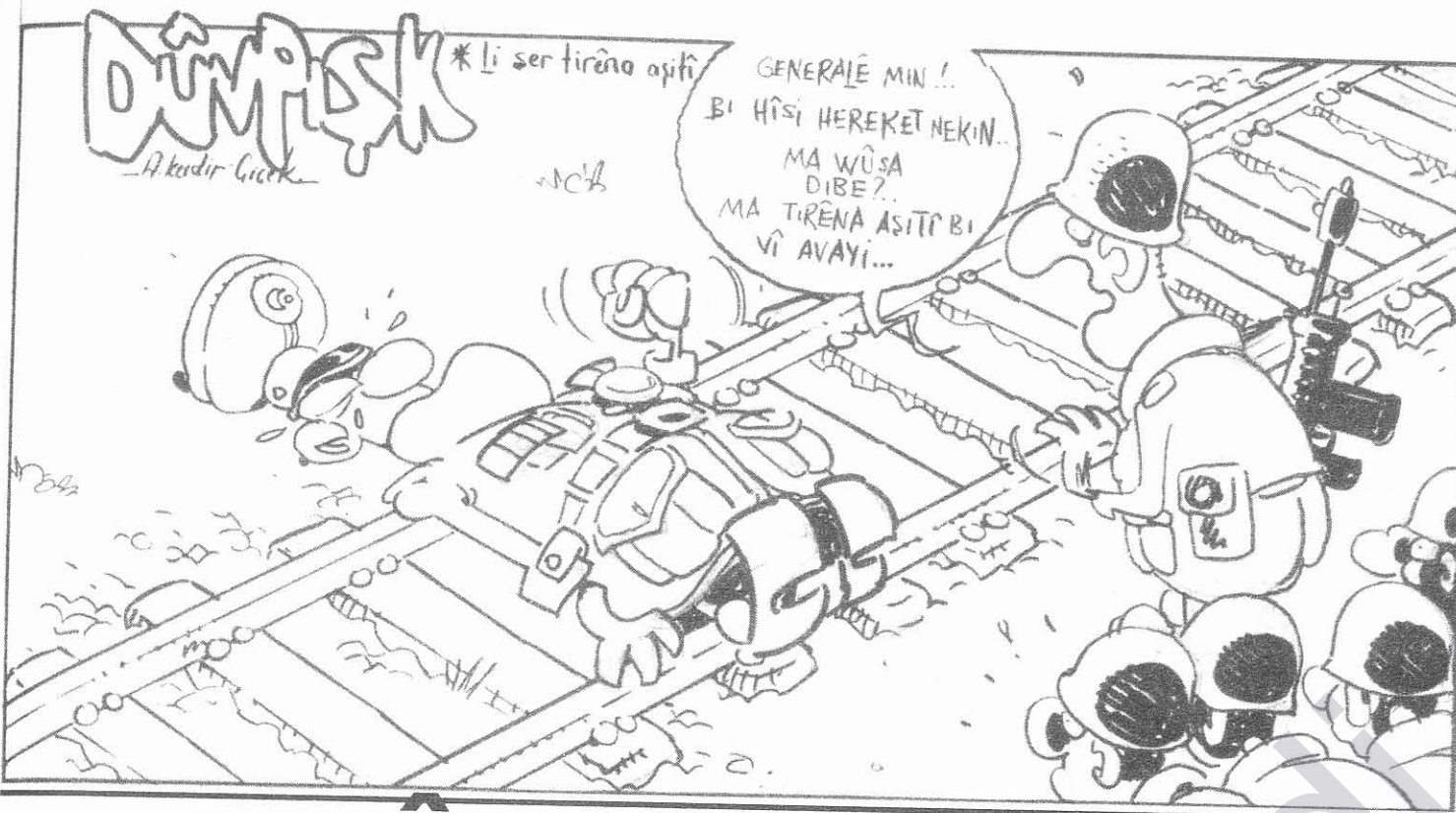
Ji bo ku bersiva we bê nirxandin, divê hûn "Peyva Veşarî" di nava qutiyên li bin xaçepirsê de binivîsin û tevî adresa xwe ji me re bişînin.

Kesên ku xelata xaçepirsa 13'an pirtûka Kemal Astarê "Gome" qezenc kirine: **Fikret Arda / Amed, Faruk Kûmet / Batman, Nevim Yakut / Amed, M. Kara / Konya, Hüseyin Demir / Stenbol, Gökmen İdeniz / Edene, İ Temel / İzmir, Yılmaz Yıldız / İzmir, Azad Dogan / Amed, İbrahim Altın / Batman.**

PEYVA VEŞARÎ

Êşa teriyê

Di destpêka meha avrêlê, di rojnameya Yenî Yüzyilê de Coşkun Kırca bi navê "Perwerdehiya bi Kurdî?" (Kürtçe Eğitim mi)? rêzenivîsek da weşandin. Di vê rêzenivîse de Kırca nişanî me da ku ew, bi rastî ne bi serê xwe dinivîsîne. Ji ber ku ew berdevkê şerxwazan e û wezîfeya wî jî di Yenî Yüzyilê de nivîsandin e. Ji ber vê yekê wî jî ev rêzenivîs amade kiriyê.

Heke ku ev îdia ne rast be, emê jê bipirsin: "Tu ne zimanzan î, ka tu çawa li ser vê mijarê ewqas aqilmendiyê dikî? Niha, heya îro li ser vê mijarê xebateke te heye; gelo te çima heya îro bi kar neanî?" Ji ber ku ew der heqê zimanê kurdî de dibêje: "Ev ne ziman e, tu peyveke wan tune, bi wî zimanî du kes jî nikarin bîn cem hev û bi hev re têkiliyê deynin..."

Îdiaya yekemîn: Kırca dibêje kurdî ne ziman e. Heke ku ne ziman e ma çî ye? Mantîqê wê heye an tune? Di aliyê din de werger pêk tê an nayê? Şertên bûyîna ziman çî ye? Gelo tu tiştên ku tu kes pê nizane, tu behsa wan tiştan dikî? Heke na, ku tu li ser grammer, sentaks û dîsîplînên rêzimanî tiştin dizanî ji me re jî bibêje ku em jî pê bihesin. Lêkolînên we çî ne û eger xebat û berhemên we hebin, çima hûn wan êşkere nakin?

"Ku ziman bûya, gerek di dîrokê de berhemên nivîskî pê bihatana amadekirin. Lê belê tiştên wisa nikaribûne pêk binin". Di vir de sextekariyê mezin heye, lê belê Coşkun Kırca ku bixwaze dikare berhemên ku bi kurdî hatine nivîsandin, bi dest bixe. Ji ber ku Ehmedê Xanî di sala 1650'yan de berhemên xwe Mem û Zîn, Aqida Îmanê, nivîsandibûn û ji xeynî van bi navê "Nûbar"ê ferhengeke kurdî-erebî ji bo zarokan amade kiribû. Lê di wê demê de zimanê tirkî ne wekî zimanê îro bû.

Heke ji bo nivîsên Kîtabeyên Orhun bê gotin, em bi hêsanî dikarin bibêjin ku ew ne zimanê tirkîya îro ye. Nêzikbûna tirkîya îro û Kîtabeyên Orhun mîna nêzikbûna îngilî-

Coşkun Kırca ku bixwaze, dikare berhemên ku bi kurdî hatine nivîsandin, bi dest bixe. Ji ber ku Ehmedê Xanî di sala 1650'an de berhemên xwe Mem û Zîn, Aqida Îmanê, nivîsandibûn û ji xeynî van bi navê "Nûbar"ê ferhengeke kurdî-erebî ji bo zarokan amade kiribû.

zî, Fransîzî û ji latînî ye. Ev çiqas li hev dişibin, tirkî jî ewqas dişibe Kîtabeyên Orhun. Ev jî nişan dide ku îdiaya Kırca bê bingeh e.

A duyemîn jî Kırca dibêje: "Tu peyveke wî zimanî tune." Gere em jê nepirsin; ha Kırca! Ka bibêje xebata te ya li ser zimên çî ye? Gelo tu jî ku dizanî ku ev peyv hemû ji zimanê erebî, farsî û ji tirkî hatine standin. Ma tu bi çî awayî xwe li ser vê mijarê mafdar dibînî? Ka xebata xwe ya li ser zimanê erebî, zimanê farsî û tirkî nişanî me bide? Heke ku tu xwe di vî warî de pîspor dibînî, lazim e ku tu van zimanan, ji aliyê qanûnên lînguîstîk ve wekî zimanzan bizanibî.

Ji bo bikaranîna hin peyvên erebî û farsî, ziman ji zimanbûna xwe tu car dernakeve. Ku wisa ye, ka were pêşî em ferhenge tirkî binirxînin û pîvana bejna xwe bibînin. Îcar tu ku nizanibî, tê gotin ku ew kesên wekî te şarlatan û derewîn in. Gelo derewîn î?

A sêyemîn: Kırca dibêje: "Bi vî zimanî têkiliya du kesan jî ne mimkun e". Bi rastî, dema ku em vê hevokê ji pisikên kurdan re wergerînin, ewê pê bikenin, ji ber ku em tirkî destpêka dibistanê de hû (hîn) bûn, he-ta wê demê me di navbera xwe de gelo bi çî zimanî xebat dida?

Xeynî vê, divê mirov ji C. Kırca bipirse, "Gelo hemû kurd bi hev re çawa têkilî datanî?" Pêwîst e ku Kırca bi awayekî mantiqî bersiva vê pirsê bide. Heke ku ew tirkî ye, çima ji me fêhmakin? Gelo em ne tirk bin? Heke wisa be, Kırca û hempayên wî kî ne, ma ew ne tirk in? Wisa xuya dike

ku tercîha Kırca ye, di vî warî de tu tengasiya me nîn e.

Bila ew ji problema xwe re bigirî. Kırca, dûv re van gotinên xwe hemû ji bir dîke û dibêje: "Lê ka bibêjin em kîjan şeweya (kurdî) vî zimanî li dibistanan biparêzin? Divê ev bê dîtî. Pişt re jî divê ev biryara bi destê dewletê were tesbûtkirin".

Ka mêze bikin xwendevanên hêja, hûn ji vî gotinê gelo çî fêhmakin? Ma kurd di wî warî de çî dixwazin? Ji ber çî ewqas îşken-ce û ceza xwarin?

Ji ber çî kesên ku van tiştan tînin zimên, kesên wekî vî camêrî digotîne wan "Ew kes xayîn û dijminên komara Tirkiyeyê ne." Ka îro kî xayîn e de bibêjin? Kırca li cihekî jî dibêje: "Ji bo çareserîya van problemên, di bin destê dewletê de, divê kurs bêne vekirin."

Ku kurdî ne ziman e, gelo kursa çî vedibe? Însaf ... Îcar te nedigot ev ne ziman e? Ku ne ziman e tu kursa çî didî vekirin?

Di vir de jî kifş e ku, ev nivîs bi lez û bez dane nivîsandin, ji ber ku bêhna apoletên leşkerî û şerxwaz jê tê. Ev jî, em dizanin ku êdî rewşeke wisa ketiye ber MGK'ê ku xwe mecbûr dibîne gavekê biavêje. Lê belê dewlet di nav xwe de bûye du alî. Pêwîst e bê zanîn ku, şerekî mezin di navbera wan de diqewime, êdî kî bi ser bikeve. Îşaretên siyasî û rewşa Tirkiyeyê jî aşîxwazan dide nişan. Gotin û gefên Coşkun Kırca ji ber vî yekê ne.

DÜZGÜN DENİZ

WELAT

Rojnameya Hefteyî
(Haftalık Gazete)

Li ser navê
Zerya Basın ve
Yayıncılık
San. Tic. Ltd. Şti. adına
Xwedî (Sahibi)
CELALETTİN YÖYLER

Gerîndeyê Weşanê
(Yayın Yönetmeni)
MEHMET GEMSİZ

Heyeta Weşanê
(Yayın Kurulu)
AYNUR BOZKURT
SAMİ TAN
RAHMİ BATUR

Berpîrê Karên
Nivîsaran
(Yazı İşleri Müdürü)
DÜZGÜN DENİZ

Berpîrê Saziye
(Müessese Müdürü)
TAHİR ELDİMİR

NAVNİŞAN
Ayhan Işık Sok. No:23/3
Beyoğlu / İSTANBUL

TEL-FAX
293 53 19 - 251 90 13

ÇAPXANE
Yeni Asya Matbaacılık
A.Ş.

BELAVKIRIN
Birleşik Basın Dağıtım
(BBD)

NÜNERİTİYÊN ME
(Temsilciliklerimiz)

Nimîndeyê Giştî
yê Ewrûpayê:
Mazhar Günbat
Suriye:
Jan Dost
Berlin:
Silêman Sido
49-30-69002695

Hannover:
Selim Biçük
49-5721-81360

Munchen:
Mahmut Gergerli
49-871-670884

Afina:
Ferhan Zêbarî
30-13634905

Bruksel:
Medenî Ferho
32-02-466037

Stockholm
Robin Rewşen
46-8-7510564

Badenwurttemberg
A. Rahim Ayaz
49 75 45 91 10 42

Alîgirên aştiyê destê xwe dan hev û bang kirin:

Dewlet bila bersiva agirbestê bide

Roja yekşemê ji bo taqîpkirina "Mîtînga Aştiyê" ez bi wapûrê derbasî wî alî, yanê Kadıköyê bûm. Hê ez li wapûrê bûm ku dengê bi deh-hezaran însan xwe digihandin çarmedorê Stenbolê. Ev deng, dengê wan însanan bû ku bi dehan salan e birçiyê aştiyê û demokrasiyê ne.

Piştî ez ji wapûrê peya bûm, bi coş û heyecaneke mezin min xwe gihand cihê mitîngê (Îskeleya Kadıköyê). Bi deh-hezaran însan beriya ku mitîng dest pê bike, gihiyabûn meydana. Ez hilkişiyam ser Otobusa HADEP'ê, heyecana min hê zêdetir bû, çunkî ji çarmedora meydana însan mîna lehiyê diherikîn wê derê. Her diçû hejmara aştiwazan zêdetir dibû. Her birên ku xwe digihandin meydana, dihatin anonskirin, piştî anonsê jî tofana çepikan dest pê dikir. Ev, ji ber kêfxweşiya hatina ba hev bû. Her çiqas bi salan e ku dewlet dixwaze

rê li ber aştiwazan bigire jî, careke din hate nişandayîn ku ev yek ne mimkun e, lewre gel her tim alîgirê aşti û demokrasiyê bûye.

Ma kî tune bû di vê mitîngê de? Ji heft saliyan bigire heta 70 saliyan; jin û mêr, pîr û kal, zar û zêç tev de hatibûn ku dengê xwe bi dengê kesên din re bikin yek. Heta ew bûk û zavayê ku ker û lal bûn jî, ji ber girîngiya vê rojê wekî mesajekê, li wê meydana zewicîn û bi îşareta serkeftinê silav dan aştiwazan.

Murat Bozlak, Kemal Parlak, A. Melik Fırat, Ercan Kanar, Siyami Erdem, Ahmet Türk, Ferhat Tunç û hwd. mesajên aştiyê dan gel û bi giştî xwest ku ev şerê qirêj bisekine û dewlet bersiva agirbesta PKK'ê ku ev çar meh û nîv e didome, bide.

Li aliye din, Berdevka Grûba Keskan a Parlemantoya Ewropayê Claudia Roth, ji ber kirinên dewleta alman, lê-

borîna xwe ji gelê kurd xwest. Wê got: "Bi firota sîlehan dewleta alman pişt-giriyê dide vi şerê ku li dijî gelê kurd tê meşandin."

Di vê mitîngê de tiştekî xweş jî ew bû ku, dayikên gerîla û leşkeran destê xwe dabûn hev û bang dikirin: "Em vi şerî naxwazin, êdî bes e bi xwîna zarokên me çiya tîn avdan. Tansu Çiller a ku alîgirê şer e, kurê wê li ba wê leşkeriyê dike, yê me jî li serê çiya xwîna xwe dirijînin. Divê dewlet bersivê bide agirbesta PKK'ê ku di 15'ê Berfanbarê de îlan kiribû. Ev şer wê heta kengê bidome. Dengê me sultanê ker bihîst, lê hikûmetê nebihîst."

Belê hikûmetê dengê aştiwazan mixabin nedibihîst. Lê axaftvan bi giştî anîbûn zimên ku, "Ev deng wê Enqereyê bihejîne."

Di vê mitîngê de tevî pankartên HADEP'ê, ku wê ev mitîng amade kiribû,

pankartên mîna: "Êdî bes e, dayik bila negirîn", "Ji şer re şer, ji aştiyê re aşti", "Pirsgirêka kurdan ne tenê ya kurdan, ya tirkên e jî" û hwd. hatibûn hildan. Tevî posterên Serokê Giştî yê PKK'ê Abdullah Öcalan, alên ARGK û ERNK'ê hatin vekirin û pankartên Atılım, Özgür Halk, YXK, Odak, Kaldıraç, Fabrika, Ekim, Kızılbayrak, Hedef, Zülfikar, Roj hatibûn hildan.

Du pankartên ku maneya mitîngê di-anîn zimên ev bûn: "Ez dayika leşkerekî me. Bila dawî li şerê qirêj were û ez aştiyê dixwazim" û "Di şerê qirêj de, ku ez bimirim, tu bimirî, em bimirin, wê kî bijî, di vê cografyaya delal de."

Piştî vê mitîngê, bi amadekariya IHD'ê, "Trena Aştiyê" ji Stenbolê rabû û ber bi Kurdistanê hereket kir, ji bo ku dengê aştiwazên li vê cografyayê bigihîne hev.